

Razmišljanje, ocene / Essay, Reviews

Eskimi IN in NAD Inuiti

Eskimsko-aleutska jezikovna družina se imenuje, med drugim, tudi eskaleut-ska ali makroeskimska, medtem ko za makroinuitsko osebno še nisem slišal. – Ale-utščina se govori v ZDA na Aleutih in Aljaski¹ in v Rusiji na Komandorskih oto-

¹ In sicer na *Aljaškem polotoku*, kakor se glasi priporočana (http://prostor.gov.si/zem_ime/zemImena.jsp?origIme=Alaska&codePage=UTF-8&submit=) ustreznica za angl. kodificirano ime *Alaska Peninsula* (<http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/america/usstates/lcolor/akcolorlf.htm> levo spodaj), nekodif. tudi *Alaskan Peninsula* (<http://www.eosnap.com/tag/alaskan-peninsula/>, 3. odstavek, prim. http://encarta.msn.com/dictionary_701704141/Alaskan_Peninsula.html), *peninsula of Alaska* (večinoma dvoumno med 'Aljaški p.' in 'ves aljaški p. od pribl. 141. poldnevnika na zahod', toda prim. »extends from the peninsula of Alaska northward to Point Barrow« na <http://www.archive.org/stream/eskimoberingstrait00nelsrich#page/23/mode/1up>) in še marsikaj, med drugim *Aliashka Peninsula* (<http://www.archive.org/stream/firstreportofuni00unitrich#page/10/mode/2up/search/Aliashka>). Tej zadnji vzporedne oblike v slovanskih jezikih – v rutenščini v Galiciji *Аляшка* (http://othes.univie.ac.at/8542/1/2009-12-17_0006333.pdf, str. 164) po ruskem *Аляшка* (http://dic.academic.ru/dic.nsf/brokgauz_efron/3932/Аляска; prim. v stilni rabi še danes »США покупали от России Аляску« na <http://www.cirota.ru/forum/view.php?subj=77832&order=asc&pg=1>), slovaško in češko *Aljaška* – osvetljujejo zastarelo slovensko samostalniško dvojnico, npr. izpod peresa Andrejčkovega Jožeta v *Besedniku* II/23 (10. XII. 1870), str. 179, <http://www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI:DOC-PXP0WKL&id=6f123c81-57af-4dfb-b111-23e5b785b3d4&type=PDF>): »potresi .. daleč gori v severozahodni Ameriki — na polotoku Aljaški«. S *polotokom Aljaško* je tu pač mišljena vsa velikanska štrlina Severne Amerike med Arktičnim in Tihim oceanom, in ne štrlina te štrline, Aljaški polotok. Isto najbrž velja, čeprav je Mount Katmai na Aljaškem polotoku, za pasus »v okolici vulkana Katmaj na polotoku Aljaski« v *Življenju in svetu*, knj. 15, št. 14 (8. IV. 1934), 327, <http://www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI:DOC-4X4CGQJS&id=110c8199-bfc7-421b-96d5-7b36d0e97a7e&type=PDF>. Še manj kaže pomen 'Aljaški polotok' kot avtorsko nameravani pomen videti v besedi *Al(j)aska* sami, npr. v naslovu »Vulkan Benjaminov na Aljaski še vedno bruh« v *Jutru* XX/147 (28. VI. 1939), 2, <http://www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI:DOC-L196K1P9&id=a4e58c98-361d-4315-913e-f213ffe44efd&type=PDF>, čeprav je z Benjaminovom mišljen Mount Veniaminof (na http://www.avo.alaska.edu/pdfs/cit382_5.0.pdf (*the Volcano*) *Weniaminof*). Ime je dobil po Ivanu Jevsejeviču Popovu - Veniaminovu, blagovestniku Amerike in Sibirije in svetitelju (sv. Inocencu Aljaškem), ki si je duhovenski priimek nadel v spomin arhiepiskopa nižnonovgorodskega in arzamaškega, čigar meniško ime je bilo Veniamin. Veniaminov se je med službovanjem na Unalaski in Sitki priučil več aleutskim in eskimskim ter indijanskim narečjem in velja za očeta aleutskega knjižnega jezika, unanganščine (mdr. je izdelal cirilčni črkopis; njegov in Jakova Necvetova prevod Matevževega evangelija, stavljen vzporedno

kih. – Eskimski jeziki se navadno delijo na dve živi skupini, jupiško (angl. *Yupik*) in inuitsko (*Inuit*). V imenih obeh se skriva beseda s pomenom ‘človek’; v ruščini imenujejo inuitsko včasih *inupik*, <http://blogwar.ru/article/Инуит>.² Hipotetično tretja samostojna eskimska skupina, sireniška, ki se kdaj všteva kar v jupiško, je po Krupniku, kakor pravi Nikolaj Vahtin (<http://www.siberian-studies.org/publications/>

dvojezično pred kmalu dvesto leti, je dostopen s <http://www.wdl.org/en/item/94/>). Ko je ameriško notranje ministrstvo 1944 poskrbelo za učbenik aleutščine za vojne potrebe, se je oprlo na Veniaminova delo. Opisoval je tudi jezik Eskimov: <http://www.asna.ca/alaska/research/zamechaniya.pdf> so njegova *Opažanja o kološkem in kadjaškem jeziku*, tj. o indijanskem jeziku tlingit (tlingit, lingit ipd., tudi kaluš, koluš, kološčina ipd.) in o konjaški aljutiščini (*кониагский алюмик*, *Koniag Alutiik*) otoka Kodiak, tako rekoč vizavija omenjenega ognjenika Katmai. Pisavo z *j* namesto *koniaški* (prim. »Koniags were the people inhabiting Kodiak Island at the time of European contact«, <http://kodiakisland.net/alutiik.html>) je mogoče upravičevati z danes redkejšim angl. *Konyags* (<http://www.jstor.org/pss/40315635>) in *Konjags* (<http://books.google.com/books?id=HsikE1ChMzkC&q=Konjags> – stara oblika, <http://www.archive.org/stream/reliquiaeaquitan00lartoft#page/n189/mode/1up/search/Konjags>, bržda po nemškem *Konjagen* kakor v <http://books.google.com/books?id=K2UDetfnYGIC&q=konjage> z opisi moženih transvestitov, http://www.arapacana.com/search.html?cx=017069167069060745691%3Apu1fiavt92w&q=achnutschik&sa=Search&cof=FORID%3A9&siteurl=www.arapacana.com%2Fglossary%2Fa_ak.html#311, ki odmevajo v novodobni terminologiji homo- in transseksualizma, <http://www.wortmutation.de/html/achnutschik.html>, <http://www.gendercentre.org.au/7article11.htm>). Obstaja tudi *Kanjags* (<http://books.google.com/book?id=RYx2AAAAMAAJ&q=Kanjags>) in še druge različice. Slabost oblike *konjaščina* je večpomenskost (‘govorica konjačev ali po konjâkih’, ‘jezik *konjak/kanjak* v Indiji’, http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=nbe); toda podobnih nevtralizacij imamo v slovenščini itak na pretek (aljâški Konjagi nimajo nič skupnega ne z istoimenim senegalsko-gvinejskim jezikom in ljudstvom, <http://observer.gm/africa/gambia/article/2007/11/12/the-konyagi-brief-research-notes> in <http://www.joshuaproject.net/languages.php?rol3=ou>, ne z novodobnoafrotrendovsko pijačo: »lokalni Konjagi je potrebno piti prav previdno« http://www.revijahorizont.com/index.php?page=prispevek&id_stran=12&id_prispevek=124).

² Ta in druge spletne strani kopirajo geslo ruske Vikipedije <http://ru.wikipedia.org/wiki/Эскимосы> (za rabo izraza *инупик* prim. gesli *Аборигенные языки США* in *Инуитские языки*). *Inupik* (*Inyupik*, *Inupic*) je v tem pomenu domač tudi v neruski literaturi širom po jezikih: v angl. npr. <http://books.google.com/books?id=DKRgAAAAMAAJ&q=inupik> in <http://books.google.com/books?id=V7L54EZ5M1AC&pg=PA112>, v franc. npr. <http://books.google.com/books?id=orEBAAMAAAJ&q=inupik> (za tukajšnji sklic na Swadeshevo delitev prim. v njegovem članku iz 1962, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/aa.1962.64.6.02a00090/pdf>, »at least two distinct languages, Alaska-Siberia, called Yuit or Yuk or Yupik, and Alaska-Canada-Greenland, called Inuit, Inuk, or Inupik«). Od dvoumnih sopomenk za inuitščino je omeniti še *inkutiut* in *in(j)upiak*, obe izkazani npr. na <http://www.lingvotech.com/vakhtin-97> (»В группу инуит (инупиак, инупик, инуктитут) входят: язык инуитов Аляски ..., .. Канады и гренландский«) in včasih povezani v enoten pojem (<http://books.google.com/books?id=ALnf3s2m7PkC&pg=PA400>). Seveda je sopomenskost komaj kdaj stoodstotna. Na <http://arcticmuseum.com/en/?q=1126> je recimo meja med jupikom in injupiakom kar poistena z aljaško-kanadsko. In na <http://books.google.com/books?id=ijqGZUxK5tkC&pg=PA147&dq=Inupiak>, kjer je jupikov azijski del zamolčan, je družina jupik+injupiak poimenovana inuit, tako da v tem sobesedilu inuitščina jupiščino posubsumira in se poenači z eskimščino na ameriški celini. Še manjši ozir na jezikovno resničnost naposled zlasti v nestrokovnih zvrsteh pripelje do poenačenja z eskimščino sploh (in kje celo z makroeskimščino), in »študentom in

študentkam Oddelka za anglistiko in amerikanistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani« postane mogoče skozi portal <http://www.anglistika.info/> študirati »Uvod v prim. jez. in zgod. angl.« po Preglednem spisku svetovnih jezikov, http://www.anglistika.info/podatki/2_letnik/jezikoslovje_jeziki.pdf, ki sicer »ni uradno gradivo« ljubljanske FF, a mu je edini primerek pod naslovom Eskimsko-aleutski jeziki na str. 7 vendar le »eskimščina (inuitščina)«. Morebiti se eskimščini (in unanganščini, tj. aleutščini) bolje godi na oddelku za rusistiko. Igor' Krupnik namreč pravi, <http://www.scribd.com/doc/49379918/michael-chlenov-jubileum-volume>, str. 436, op. 1: »В английском языке, особенно в канадских изданиях, слово «инuitы» давно вытеснило прежний термин «эскимосы», который, тем не менее, остается нормативным в русскоязычных изданиях. Кроме того, эскимосы Чукотки не называют себя «инuitами», поскольку их язык относится к группе юпик.« Angleško-ruske izrazijske razlike dodatno osvetljujejo tudi *inupik* v vikipedijah. V angleški Wikipedii, http://en.wikipedia.org/wiki/Inupik_language, je *In(y)upik* sopomenka za *injuipia(t)ščino* (prim. niže op. 26), a ne v smislu vseh nejupiških narečij (kakor smo citirali zgoraj), temveč le aljaških. Po <http://www.google.com/search?tbm=bks&tbo=1&q=«Inupiat+versus+inupik»> je *Inupik* v dvoji opoziciji: nasproti *Inupiat* in nasproti *Yupik*. Glavne rabe pojma 'inupik' lahko po povedanem predstavimo s tremi enačbami. V prvi je *inupik* sopomenski z *inuit*: ESKIMŠČINA = JUPIK+(INUIT=INUPIK). V drugi *inupik* pomeni kanadsko-grenlandski del inuitščine, katero tvori še le skupaj z *injuipiakom* na severozahodu in severu Aljaske: ESKIMŠČINA = JUPIK+(INUIT=[INUPIK+INJUPIAK]). V tretji je *inupik* sopomenski z *injuipiakom* iz druge enačbe, preostala, tj. kanadsko-grenlandska inuitščina pa je različno parcelirana in brez trdnega zbirnega imena: ESKIMŠČINA = JUPIK+(INUIT=[{INUPIK=INJUPIAK}+...]). — Tudi *Yupik* je dvoj: če se piše *Yup'ik*, naj se ne bi nanašal (tudi) na azijske jupiščine, temveč le na ameriške s podaljšanim *p* v izreki. Ko bi to pravilo Centra za aljaške staroselščine, <http://www.uaf.edu/anlc/languages/sy/>, veljalo za slovenščino, bi za svetolovrenščino pisali *sibirski jupiščina* brez apostrofa oz. resice, toda *splošna osrednja jupiščina* (angl. *General Central Yup'ik*, največje od narečij *osrednje jupiščine*, gl. Mijaokov 34-stranski opis na <http://books.google.com/books?id=-RnOijPup3Yc&pg=PA325>) bi po zgledu na zemljevid <http://www.alaskool.org/language/languageindex.htm> in švedsko *centralalaskas yup'iska* (<http://books.google.com/books?id=B5vtkUI7t1MC&q=yup'iska>, z opisom slovenščine na str. 788–92) pisali z resico, in prav tako *čup'iščina* za *čugtun* (angl. *Cugtun*, na <http://books.google.com/books?id=Jvw8UBtEhFoC&q=Cux+Cux+Eskimo>), se pravi za hooperbajski in chevaški govor (angl. *Cup'ik*, na <http://pluripianet.org/wiki/index.php?title=60.INUITIC> *Choopik* z ednino *Chux*, na <http://books.google.com/books?id=Q3tAqIU0dPsC&q=Cupik+s+Č-> tudi v angl.) in za nunivaščino (*Cup'ig*, na <http://books.google.com/books?id=-RnOijPup3Yc&q=Cux+Cux> in *Nunivarmiuk*, prim. *Nunivak* 'otok Nunivak' v slovarju, dostopnem po <http://www.nunivakisland.org/dictionary/index.html>). Pri besedi *čup'iščina* tudi resica ne bi pomagala ločevati *čup'iga* od *čup'ika*, a samo slednji, ne tudi prvi, se v vasi Chevak/Cev'ak poučuje in je učni jezik od predšole do gimnazije. Namesto *čup'ig* ali celo *cup'ig* bi morebiti kazalo pisati *čupih* (tudi če gre za podoben problem, kakor ali naj pišemo *Praha* ali *Praga*, prim. slovnici <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED155911.pdf>, str. 13, in <http://www.uaf.edu/anla/collections/search/files/CY961M2010/miyaoka-20110207-grammar.pdf>, 14). Resica je sicer več ko zgolj pisna zadevščina, ker spada glas, ki oz. kolikor ga resica zaznamuje, v desni zlog. Pri deljenju bi moral *čup-* v zgornjo, in *'ig* v spodnjo vrstico. S *c* pisani [č] je nastal iz istega eskimskega praglasu, ki je drugod dal [j] ali trda ali mehka [n] ali [s]: pisni eskimski in drugojezični *čux* («диалект чух на о. Нунивак», str. 140 v ftp://ftp.istorichka.ru/Periodika/Voprosy_Jazykoznanija/1966/1966_4.pdf, prevod iz angleščine Bergslandove [http://www.snl.no/nbl/biografi/Knut_Bergsland/utdypning] ocene Jezika sirenških Eskimov G. A. Menovščikova), *cux* (Rasmussenov *tjuk*, <http://www.google.com/search?tbm=bks&tbo=1&q=«Rasmussen's+tjuk»>), *čuk* (<http://books.google.com/books?id=kGWuMa6sRYsC&q=cuk>), *cug* («Cug dialect» 'nunivaščina', <http://www.uaf.edu/anla/collections/search/files/>

PDF/bevakhtin.pdf), jezikovno umrla januarja 1997 z gospo Valentino Vije,³ potem ko je Vahtin 1990 še našel v Sirenikih štiri starke, ki so to svojevrstno eskimščino

CY961M2010/miyaoka-20110207-grammar.pdf, npr. str. 10), *cuk* (mn. *cut*, tj. *čut*, <http://books.google.com/books?id=brOggbVCpBAC&q=cut>), *suk* (<http://books.google.com/books?id=TUhiAAAAMAAJ&q=suk>), *sjuk* (sc. ciril. *сюк*, npr. »алютик (=тихоокеанский юпик = сюк = сюгсыстун = сюгпиак)« na <http://transletters.ru/glavnaya/7-o-nas/24-yazyki-mira.html>), *šuk* (s črko š včasih tudi v angleščini, <http://multitree.org/codes/ems.html>), *fuk* (<http://books.google.com/books?id=L20LAQAIAAJ&dq=juk>), *iñuk*, *inuk*, *iik* (vzh. grenl. *īk*), *yuk* (http://books.google.com/books?id=mpRrp_PJnFIC&q=yu-k), *juk* (<http://books.google.com/books?id=JbkSAAAIAAJ&q=hitman>), ciril. *юх*, tj. *juh*, za sireniško /juj/ z zvenečim mehkonobnim pripornikom v izglasju (*juq* v Kirshenbaumovi priredbi mednarodne fonetične abecede za ASCII), *ju-yu-* (npr. *jupik*, mn. *jupiget* oz. *jup'it*, prim. <http://books.google.com/books?id=kGWuMa6sRYsC&q=yuydt>) ... so zapisi šiboletnih (<http://books.google.com/books?id=9Xg-AAAIAAJ&q=shibboleth>) različkov etimološko iste besede, po eni teoriji **ñuk*: prehod v polni samoglasnik in depalatalizirani nosni zobnik dá na vzhodu *inuk*, afereza polglasnika in raznosnjenje pa dá prek *duk* oz. *djuk* zahodne oblike (<http://books.google.com/books?id=vp5kAAAAMAAJ&q=djuk>). Ni jih malo, ki pišejo z resico tudi *Pacific Yup'ik*, npr. <http://books.google.com/books?id=z125zJ5IdEgC&pg=PA223&dq=yup'ik>, in celo *Siberian Yup'ik*, npr. http://alaska.boemre.gov/reports/2001rpts/2001_032.pdf in <http://www.geriatricspt.org/scr/homestudy/culturaldiversity30hrs/McAdoo.pdf>, str. 24 (z vezajem, pridevniško: <http://en.wikipedia.org/wiki/Inu-Yupiaq>); še več pa jih piše vse brez resice. *Upik*, npr. na <http://books.google.com/books?id=t2fmRnjYpJC&pg=PA38>, je menda zgolj pisna varianta v angleščini. Skoraj enako dvojiko konkurentk pozna latinično pisana ruščina. V njej je *úpik* s cirkumfleksom tehnomodrijaška prečrkovanka za *юнук* po ISO 9-1995, po ГОСТ 7.79-2000 A in po par opuščeni standardih, v številni enočrčno inačico sovjetskega politično-geodetskega/kartografskega ГОСТ 16876-71; in ta *úpik* se umika angloglobalizatorski novodobnici *yupik* po ГОСТ 7.79-2000 Б (za fonetični škrip med ipsilonom v dvočrčnih in golim ipsilonom za jeri navedimo »nazyvali sebya .. yupikami« iz Keseyjeve Pomorščakove pesmi na <http://www.lib.ru/lat/KIZI/sailor.txt>, za cirilično verzijo izertaj *lat/*); v teh sistemih se *jupik* retransliterira namesto v bolgarsko-vzhodnoslovanski *юнук* bodisi v makedonsko-srbski *jynuk* bodisi v redki, a v samih Voprosih jazykoznanija uporabljani *ÿynuk* (npr. na http://files.istorichka.ru/FTP/Periodika/Voprosy_Jazykoznanija/1976/1976_6.pdf, str. 117, skupaj s sopomenkama *ÿyum* in *ÿyгыт*: čaplinsko *juk* 'človek' > *júgūt* 'ljudje' > *júūt* > naukansko *jūt*). Jeziki, ki v svoji abecedi ipsilona nimajo, npr. slovenščina, ali ga imajo pridržanega za drug glas kakor [j], npr. finščina, si morajo zapis *yupik*, naj si bo eskimski, angleški, prečrkovani ali kateri koli, prilagoditi, podomačiti, npr. finsko *jupik* (<http://www.fin2rus.ru/search/?words=jupik>). Izvorno se *jupik* naglaša na prvem zlogu (prim. tudi *Yupək* na <http://books.google.com/books?id=q5UE0ZFOlMkC&dq=Yupak>), s tega vidika je v slovenščini naglaševati *i* sporno (tudi v *jupiš-/*jupič-*).

³ Vahtin v tem članku zadnje aktivne govorko imenoma ne razodeva (njegov angl. *last active/fluent speaker* ne razodeva niti spola), pač pa specifikira januar 1997, najprej v Uvodu na str. 159. Ko ga na str. 162 v drugo, takrat napotuje k v sociolingvistiki slavnemu Krupnikovemu članku "Izumiranje sireniške eskimščine: 1895–1960" iz leta 1991 (<http://books.google.com/books?id=Jvw8UBtEhFoC&q=pp>), torej pač ne zato, ker bi bil od tam vzel datum smrti Valentine Mihajlovne (očestvo s <http://www.vecherka.ru/socium/5658>). *Concise Encyclopedia of Languages of the World* (Oxford: Elsevier, 2009, z Greenbergovim opisom slovenščine na str. 981 et seqq.) postavlja na str. 374 izumrtje govorcev sireniščine v leto 2000, <http://books.google.com/books?id=F2SRqDzB50wC&pg=PA374>. V nasprotno smer se na strani Novosibirske državne univerze <http://www.nsu.ru/ip/eskimos.php> bere, da je »Выйе .. умерла в начале 90-х«. Turška Vikipedi prečrkuje priimek Vijejeve pravilno *Vije* (z brezpičnim i-jem), v angleščini – in iz nje v druge jezike, denimo bretonskega na

govorile. Sireničani kljub temu, da so se jezikovno pojupičili ali porusili, ohranjajo občutek samobitne eskimske enote (prim. <http://linguistlist.org/pubs/books/get-book.cfm?BookID=938> = <https://ssl.kundenserver.de/www.s83009615.einsundeinshop.de/ssl/utn.jsessionid=1549cea27866ded/shopdata/index.shopscrip4>).

Jupiške eskimščine se govorijo na Aljaski in Daljnem vzhodu Rusije. Za slednje, torej za jezike azijskih Eskimov, v številni svetolovrenške otočane v ZDA, se poleg drugih poimenovanj rabi izraz sibirski jupiščina, se pravi jezik sibirskih Eskimov, zlasti v ruski literaturi pa tudi juitščina (deli se na čaplinske govore – vanje spada tudi tisti na

<http://br.wikipedia.org/wiki/Sirenik> – pa zdaj na svetovnem spletu prodira za praktično vse jezike neprimerna Wikipediina *Ўѣ* (http://www.glossary.com/encyclopedia.php?q=Sirenik_language z opisom sireniščine, ki je rahlo predelana Wikipediina predstavitev, http://en.wikipedia.org/wiki/Sirenik_Eskimo_language, sloneča na opisu Menovščikova iz l. 1964: prim. <http://www.philology.ru/linguistics4/menovshikov-97a.htm>, ki ima po internetu prav tako več plonkklonov za seminarske in diplomske naloge, npr. <http://www.materstudiorum.ru/referat-70268.html> ali v ukrajinščini <http://publib.if.ua/referat/view/30822>). *Ўѣ* je, če ni pomota za kak *Ўѣ* po ALA ali BSI, narobe tudi po Wikipediinih pravilih na http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Romanization_of_Russian: po njih bi dobili *Ўѣ*, pa še vedno bi bilo dvoumno med *Выѣ* in *Вѣ*. Še hujša je tradicionalna, predizumrtna angl. oblika *Wye* («very nearly extinct, now with only one fluent speaker, Wye of Sireniki, born 1917», <http://books.google.com/books?id=lf9YAAAAMAAJ&q=extinct> komb. s <http://books.google.com/books?id=lf9YAAAAMAAJ&q=1917>), vendar kar persistira (http://books.google.com/books?id=shg_AQAAlAAJ&q=wye) in sta jo uporabila tudi Mithunova (<http://books.google.com/books?id=ALnf3s2m7PkC&q=wye>, prim. <http://books.google.com/books?id=YCRtDTM2ScYC&q=wye>) in Vahtin v monografiji <http://books.google.com/books?id=NJ4aAQAAlAAJ&q=1997>, katere angleško besedilo se zdi enako oznanilo na str. 56 v http://www.lincom.eu/PL18-ASIAN_LANGUAGES.pdf (podatke o oceni monografije daje http://hal.archives-ouvertes.fr/index.php?view_this_doc=hal-00318776&extended_view=1&version=1&halsid=51b09hnaobtg6btqdv18os0g7). S cirilničnim priimkom “poslednje, ki je štela starosireniški jezik za svojega maternega” je povezano še nekaj čisto drugače sociolingvističnega: Vikipediina poved *В 1988 г. оставалось четыре носителя сиреникского языка, в 1997 году умерла последняя носительница языка — Валентина Выѣ* je primer internetno zlorabljen jezikoslovne informacije. Poved se namreč enaka ali malo preobličena (npr. z besedo *проститутки* ali *блондинки* namesto *годы*) in v brezlogični družbi drugih nakradenih odlomkov (npr. *Я ищу доктора Пфайффера, мне срочно необходимо с ним поговорить*, kar je morda sneto s http://mpwbgd.ru/Punsh_iz_zhzhzenogo_sahara.html?start=8) nahaja na poltenih straneh, ki vse zoper obiskovalčeve volje mečejo na enakšno domeno actorsinfo.ru, od koder se, delno samodejno, odpirajo poti marsikam naprej, celo k učenju angleščine na dražljiv način (<http://englishlevels.net/>), a nekako ruske (*hairs* namesto pravičnega *hair*, *hand* namesto *arm*). V dokaz bodi <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:AjD2yvwoO3YkJ.nouthw.uni.cc/html+Выѣ&strip=1>, slečena slečenih. (Besedna zveza z največjimi črkami, *Несовершеннолетних проститутки*, je sestavljena iz vtihotapljenih besed v odstavku s priimkom *Выѣ*; druga poved tega odstavka, seveda brez besede *несовершеннолетних*, je morda s <http://diesel.elcat.kg/lofiversion/index.php?t243646-400.html>.) Klik na *Popolno različico* ali kako drugo živo povezavo oziroma zamena končne *l* v naslovu z ničlo na lastno odgovornost.

⁴ Zdaj ko se je spletna knjigarna Lincom preselila, je skozi zadnjo povezavo namenišče dosegljivo šele s klikom na zavihhek *Product search* in z ustrezno iskalno besedo (vtipkaj npr. *Vakhtin*). Neposredno gl. http://www.lincom-shop.eu/shop/article_ISBN%203895869511/L.

Otoku sv. Lovrenca – in na enovito naukansko narečje; čaplinsko-naukanska medsebojna razumljivost je približno 60-odstotna). Na Aljaski se navadno loči tihooceanska jupiščina (imenovana še drugače, med drugim aljutiščina,⁵ česar ne gre zamenjati z

⁵ Tudi *aljutik*. Rusko je *алютик*, in sicer tako za jezik kakor za etnijo oz. vsaj jezikovno skupnost (»алютик – язык эскимосов полуострова Аляска, острова Кадьяк и залива Принс-Вильям«, <http://www.icc.hotbox.ru/yaziki.htm>, in »сами эскимосы алютик называют себя алеутами« http://books.google.com/books?id=4_DrAAAАМААJ&q=«эскимосы+алютик»); redko *алутук* (<http://www.google.com/search?tbm=bks&tbo=1&q=алутук>) kakor v ukrajinski Vikipediji <http://uk.wikipedia.org/wiki/алутук>. V angleščini je *j*-prvina lahko navzoča v izgovarjavi tistih, ki enako izgovarjajo tudi druge besede na *alu-*, v pisavi pa je hapaksna, pač pa je nekaj malo omahovanja med enojnim in dvojnim *i*: redkejšega enojnega izkazuje z *Alutik* npr. <http://books.google.com/books?id=2k8SAAAAYAAJ&q=Alutik> in z *Alutiq* npr. <http://books.google.com/books?id=w8fEtwlArK4C&q=Alutiq>. O aljutiški izgovarjavi tega *-i(i)-* gl. <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000861/086162E.pdf>, str. 136. V angleščini se omahuje tudi med redkim *-k* in običajnim *-q*. *Alutiik*, kot na <http://books.google.com/books?id=IVb3JvS1lwwC&q=Alutiik>, ustreza aljutiški dvojini prebivalskega imena (gl. turško Vikipedi <http://tr.wikipedia.org/wiki/Supikler> in <http://www.google.com/search?tbm=bks&q=while+dual+Alutiit+Alutiik>), oblika *Alutiik*, ki je največ v rabi (izgovarja se seveda z navadnim, ne jezičkovim [k]), pa je na izvoru edninska. Izvorno množinska *Alutiit* služi predvsem za levi modifikator, ko se da razumeti podobno svojilnemu roditelju, npr. na <http://id.loc.gov/authorities/sh85071469> *Koniag Alutiit dialect* 'narečje Aljutitov, ki se imenujejo Konjagi'. Ena od mnogih sopomenk za aljutik v angleščini – že samo na <http://multitree.org/codes/ems.html> jih je najmanj 15 – je *Koniag-Chugach*, ker se aljutik narečno deli na čugaščino ali suhpiak v ožjem smislu (*сухнуак*, *Sugpiaq*) in konjaščino ali aljutik v ožjem smislu in ker se je s to vezajsko ukano mogoče izogniti neželenim prizvokom enobesednih krovnih poimenovanj, gl. jedrnat opis stanja na <http://zeromorph.blogspot.com/2009/06/terminology-for-indigenous-alaskans.html>. Začetno pismenstvo v tem jeziku je bilo v cirilici, ime za jezik in ljudstvo je nastalo iz ruskega zemljepisnega za Aleutske otoke, in slovenska varianta z *j* v *alju-* je, kakor v *Aljaska*, naslomba na ruščino (*алютинский язык*). Brez-*j*-na oblika *alutiščina* bi imela tipične vzporednice v zahodnoevropskih jezikih. Primeri kot »skupnos[t] Alutiik« na spletnih straneh v slovenščini, konkretno http://antropologia.umh.es/gia/Index_revista/Num_01/Muršic_slovensko.pdf, so neposreden vpliv angleščine. Etno- in glotonimi bi morali biti pisno-govorno, oblikoslovno itn. prilagojeni slovenščini (tudi kadar je črkopis vso prevzemno pot latinica); a kakovostno poslovenjenje bi moralo pri še neustaljenih izrazih načeloma izhajati iz zadevnega prvovirnega (tj. eskimskega) jezika/narečja, zadostne informacije o njem pa niso brž pri roki. Če ne tvorimo iz prvovirne edninske ali dvojninske, temveč množinske oblike, dobimo *al(j)utitski* in *al(j)utitsčina*. Ta *-t-* ustreza istopoložajnemu v citatni sopomenki *alutiitstun*, prim. v članku na <http://jan.ucc.nau.edu/~jar/ILR/ILR-10.pdf>: »Our language is usually referred to as Alutiik, Sugt'stun (lit., "like a person"), or Alutiitstun (lit. "like an Alutiik")«. *Sugt'stun*, na http://ru.wikipedia.org/wiki/Алютинский_язык_сухстун, na <http://tr.wikipedia.org/wiki/Supikler> in *sugtestun* in *sugcestun*, na <http://www.philology.ru/linguistics4/vakhtin-97b.htm> *сюгыстун*, in podobni jupiški in zahodnoinuitski glotonimi na *-tun* kažejo končaj, ki bolj na vzhodu postane *-tut*. Tovrstna imena jezikov so pravzaprav sklon, ekvativ. Beseda se začne s korenem, npr. *suk-* 'človek' (že *s(j)uk/suk* se, kakor smo videli, izposojen rabi tudi za jezik), nato pa se dodajajo obrazilni in oblikoslovni morfemi (pri tem se na šivih soglasniki navzadno prilikujejo v dovoljene sklope), in tako z ekvativnim *-(ce) tun* nastane nekaj, kar po pomenu spominja na slovensko *po čigavo (govoriti)* 'kakor kateri (govoré) ali kdo (govori)': *po naše/slovensko* 'kakor mi/Slovinci', s svojilnikom iz edninske samostalniške besede *po Ciceronovo/Slovenčevo* 'z istim jezikom, načinom njegove rabe, kakor Ciceron / kakor časniki Slovenec'.

aleutščino) in osrednja jupiščina (največja po številu domorodnih govorcev), obe z nadaljnjimi delitvami. Najsevernejša jupiščina je komaj kaj bližja inuitščini kakor tihoocenska.

Jupiščina se loči od inuitščine v glasovju in besedišču, manj v slovnicu. Poleg vogelnih samoglasnikov (*a, i, u*) pozna polglasnik (v inuitščini zlit z *i*-jem), ima drugačen prozodični sistem, ne prilikuje soglasnikov (*kumlu > kuvlu > kullu* 'palec') in ima izrazitejše nezveneče pripornike. Celo pri najbolj sorodnih besedah se razlika med jupiško in inuitsko jezikovno skupino zlahka vidi. 'Človek' = osrednejupiško *juk* = v inuitski skupini *inuk*; 'reka' = *kuik* = *kuuk*; 'zunaj' = *ellami* = *silami*. Prim. še 'noga' = jupiško *iru* = inuitsko *niu*, kjer je razlika že prav poštena, dasi sta obliki etimološko istega izvora. Povrh se za zahodnoaljaške govore trdi, da vsebujejo toliko jezikovnih prvin, ki so skupne jupiku in prainuitščini, da bi jih lahko, če bi jih gledali izolirano od preostalih inuitsko govorečih, prištevali v jupiško skupino.⁶

Najbolj znana inuitska jezika sta inuktitut in kalaalisku⁷. Inuktitut je uradna eskim-

⁶ Za inuitsko skupino Dorais na str. 219–20 v <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000861/086162E.pdf> količinsko opisuje različnost v inventarju pripon, brez ozira na glasovno in pomensko drugačnost. Vsem sistemom v pasu od injupiaškega (Aljaska) do grenlandskega jezika je skupnih komaj 220 pripon (v povprečju jih ima vsak sistem okoli 450). Govorec inuinaktuna (točka 3 na zemljevidu na str. 189 Doraisevega članka) bo poznal le 35 % pripon, ki jih utegne med pogovorom uporabiti Inuit iz Arktičnega Kvebeka (točka 9).

⁷ Starejše in redkejšje tudi *kaladlisut* (npr. <http://books.google.com/books?id=CagpAQAIAAJ&q=kaladlisut>) in podobno. *Kalâtdlit oqausê* 'grenlandski jezik' je recimo zgolj staropravopisna dvojnica za *kalaallit oqaasii* (prim. *nunaleqqaarama kalaallisut paasisaqanngilanga* = *nunalerqârama kalâtdlisut pâsissaqângilanga* 'ob prvem prihodu k vam grenlandščine nisem razumel' v grenlandsko-angleškem slovarju, raztovorljivem – »uani downloaderuk« – raz http://www.oqaasileriffik.gl/content/se/oqaasineriffik_katersat/kalaallisuumiit_tulutuumut_ordbogi ali neposredno priklicljivem s [http://www.oqaasileriffik.gl/media\(161,1053\)/Greenlandic_English_dictionary.xls](http://www.oqaasileriffik.gl/media(161,1053)/Greenlandic_English_dictionary.xls). Toda pionirska vzporednodvojezična zbirka ljudskega blaga s podnaslovom *kalâdlisut kablunâtudlo*, pod danskim imenom znana kot *Grønlandske folkesagn*, se še danes (tudi v člankih v grenlandščini, npr. [www.oqaasileriffik.gl/media\(81,1053\)/Inge_Kleivan.doc](http://www.oqaasileriffik.gl/media(81,1053)/Inge_Kleivan.doc)) citira z obliko *Kaladlit okalluaktualliat*, ker tako v verzalkah stoji na platnici originalnega zvezka iz leta 1859 (in preostalih treh iz 1860, 1861 in 1863, gl. <http://www.archive.org/stream/kaladlitokalluk00mlgoog#page/n4/mode/2up>). Samo list obrneš, pa najdeš dvakrat *kalâdlit* z ostrivcem (toda na str. 14 spet *kaladlit*, tokrat neverzalnico). To so avtentične, dasi večinoma stilno zaznamovane variante kodificiranih oblik (podobno stoji na vzporedni danski naslovnici zastarelo *Grønlandske Folkesagn* in kraj izida *Godthaab* namesto današnjega *Godthâb*, tj. grenlandske prestolnice *Nuuk*: vzporedna, v grenlandščini ubesedena naslovna stran kaže lokativ tega imena, *Noungme* [= *Nûngme*]; prim. še današnji izraz *nuummiutut* za mešanico grenlandščine z danščino, asociirano z Nuučani, <http://www.arnanut.gl/?cat=32&language=dk> in <http://blog-dyn.tv2.dk/ninibiilmann/entry175458.html>). Se pa Grenlandske ljudske najdejo citirane tudi z oblikami *kalâdlit* (http://timarit.is/view_page_init.jsp?pageId=3772934), *Kalaadlit* (str. 104 v http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/jsa_0037-9174_1930_num_22_1_1059), *Kaladtlit* (<http://books.google.com/books?id=CZNYAAAAMAAJ&pg=PA4>), *Kalatlit* (<http://books.google.com/books?id=m3sZAAAAYAAJ&q=kalatlit>, poslušaj knjižni *Kalaallit* ne zveneti na <http://www.merriam-webster.com/cgi-bin/audio.pl?kala01g.wav>=Kalaallit+Nunaat) ... Nekatere od teh skrižank se tudi sicer pojavljajo v sodobnih tekstih (prim. *Kalaadlit Nunaat* v <http://www.litteratursiden.dk/forfatter/>

ščina v Kanadi, kalaalisut pa na Grenlandu (in s tem na Danskem). Hkrati lahko ta dva jezika⁸ imenujemo uradna inuitščina, saj jupiščine v teh dveh deželah ni.

Kalaalisut se danes v tem jeziku samem piše *kalaallisut*, ni pa mi jasno, kako naj to domačimo (če sploh). Z *aa* je zapisan dvomorni samoglasnik, zato ga morda kaže sloveniti z dvema *a*, ako bi namreč tak »dolgi samoglasnik« Slovinci zaznavali kot zapovrstje dveh *a*-jev.⁹ Toda v starejšem pravopisu se je namesto *aa* pisalo *â* (*a* s cirkumfleksom), in v Nunatsiavutu, samoupravni enoti na Labradorju, se tak pravo-

lotte-inuk, ki v danščini predstavlja pisateljico Lotte Inuk – *Inuk* je tu porabljen za navidezen priimek v psevdonimu). Le izvedenec bo lahko presodil, katere različice so sprejemljive (npr. vsaj za jezik izposodnik kot tipografske zamenjave, podobne angleški *Gronlandske Folkesagen* na <http://www.pequotmuseum.org/Home/CrossPaths/CrossPathsSpring2002/LegendsfromGreenland.htm>), katere pa so čiste pomotnice. Le-te namreč niso vse tako samorazvidne, kakor je npr. *Kaladlt* (<http://books.google.com/books?id=dE4oAAAAAYAAJ&q=kakadlt>). Misteriozni [?] *Kaladit* je že zgodnje poročanje (1859–1860: <http://books.google.com/books?id=ANE9AAAACAAJ&q=kaladit>, <http://books.google.com/books?id=9H3QAAAMAAAJ&q=kaladit>) o nuuški kamnotiskarni poneslo po svetu tja do melbournskega časnika *The Argus* z 12. VI. 1860, str. 7 (predzadnji odstavek Slovstvenih novic na <http://trove.nla.gov.au/ndp/del/article/5684166>), in tudi v knjige (Cottonova *A Typographical Gazetteer Attempted*, Oxford 1866, dno strani 87, <http://www.archive.org/stream/typographicalga00cottgoog#page/n107/mode/2up>), in v mikrodokumentacijo (<http://books.google.com/books?id=ff8qAAAAMAAAJ&q=kaladit>) ... Ko je Grenlandija postala avtonomni Kalaallit Nunaat, kot da je prišel poživiten val z raznimi *Kaladit Nunat* (http://www.larousse.fr/archives/journaux_annee/1979/176/europe, prim. http://voyageforum.com/voyage/le_groenland_n_est_pas_en_amerique_nord_D2974013/) in *Kaladit Nanut* (<http://books.google.com/books?id=GRJnAAAAMAAAJ&q=kaladit>), in tako je *Kaladit* brez prilastka stopil v zdanje tisočletje kot 'Eskim': http://books.google.com/books?id=W_MYu70FCd8C&pg=PA123. Na Slovenskem smo se tega procesa udeleževali zadržano: 6. XI. 1896 je Lajbaherica CXV/256 na str. 2189 poročala o eskimskem časopisju in omenila grenlandski »periodische Zeitung, «Kaladlit» betitelt» (<http://www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI:DOC-75C3T54W&id=4181a70b-b608-46b4-b60b-b23430f6056e&type=PDF>). »Grenska ali Grenlandija« (Novice XLV/7,16. II. 1887, str. 52, <http://www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI:DOC-J123LOAB&id=07a9e708-1254-4abf-b1d9-ad0753360b1e&type=PDF>) je bila daleč.

⁸ Ena od mnogih razlik med njima je, da si je grenlandski izposojal iz danščine: *papikuuju* 'papagaj' < *papegøje*, *aviisi* 'časnik' < *avis*. Na ameriški celine je bila glavni posodnik angleščina, prim. *newspaper* 'časnik' > [*unikkausiliuttiuvunga*] *newspapani* '[poročam za] časopis' v slovarju labradorskega „narečja“ <http://www.labradorvirtualmuseum.ca/inuttut-english.htm> (priklikljivo s http://www.labradorvirtualmuseum.ca/home/inuttut_dictionary.htm).

⁹ Z vidika same slovenščine *-aa-* niti ne bi bil problem, dokler sta to dva zloga. Bolj gre za zvestobo, se pravi sistemsko sprejemljivo približanost, izvorni glasovni podobi (druge konsideracije praviloma šele sledijo). Na dostopnih kosih Fortescuejeve slovnice na <http://books.google.com/books?id=IBEOAAAAQAAJ&q=«vowel/a/«> je premalo informacije, a prav lahko da domačiti z *-aa-* ne bo pravšnja. Rischel med samoglasniškimi sosledji z enim zložnim vrhom navaja sosledje dveh enakih samoglasnikov (vendar tudi dostavlja: razen če to kosilabifikacijo kaj ovre, <http://books.google.com/books?id=kYtkAAAAAMAAJ&q=«si ngle+syllable»>). Menovščikov, ocenjujoč Rischlovo knjigo, se precej jasno opredeljuje za enozložnost: http://files.istorichka.ru/FTP/Periodika/Voprosy_Jazykoznanija/1976/1976_6.pdf, zl. 118–20.

pis (po rahlo sumljivi¹⁰ trditvi na <http://en.wikipedia.org/wiki/Kalaallisut>) še vedno uporabljaja za tamkajšnjo inuitsščino, imenovano *nunatsiavummiutut*¹¹ ali *labradorimutut* (tudi *inuttut*). Dvojni *l* pa v občnih imenih tako rekoč moramo podomačevati v enojnega, čeprav zaznamuje nezvenc lateral (*illu* ustreza *igluju*; toda prim. Vahtinov opis na <http://www.philology.ru/linguistics4/vakhtin-97a.htm> poleg zapisa *Kalaadlit* namesto *Kalaallit* na <http://www.mnh.si.edu/arctic/features/croads/eskimo.html>). *Kalaalisut* pomensko danes pokriva vse govorne variante na Grenlandu in je sopomenka za grenlandščino. Gre pa v bistvu za zahodnogrenlandsko narečje. Manj standardizirani severnogrenlandsko narečje (t. i. polarna eskimščina), ki se govori zlasti okoli mesta, ki se je imenovalo Thule (zato se mu dansko pravi *Thulesproget*), in vzhodnogrenlandsko narečje se imenujeta *avanersuarmiutut*¹² (ali *inuktut*) oziroma

¹⁰ Res so v slovarju iz opombe 8 besede kot *ungatâ* 'onkraj' (prim. sodobno gren. *ungataa* 'onkraj') pisane s škarnico (cirkumfleksom). Z *î* je en sam primer, z *û* nobenega, toda po drugi strani ni nobenih podvojenih samoglasnikov in treba je upoštevati nepisavne razlike med jezikom: 'prvi' je v grenlandščini *siullit*, po starem pravopisu *sujugllit*, v *inuttutu* pa *sivullik*.

¹¹ Se en podomačevalni problem: *ts* (ki je povrh lahko isto- ali pa raznozložni). Občasno ga v drugih jezikih pišejo *c*, npr. nemško *Nunaciavut* na <http://www.swr.de/swr2/programm/sendungen/wissen/-/id=5420366/property=download/nid=660374/1ct4g1e/swr2-wissen-20091104.pdf>, pa seveda v ciriličnih jezikih: <http://bg.wikipedia.org/wiki/Инукигитут> (v okencu na desni). Ta problem se pravzaprav povezuje s problemom dvojnih soglasnikov in naprej še soglasniških sklopov kot *-kt-*: *inuktutit* ima pisno oz. drugosistemsko dvojnico *inuttitut*, ta pa *inutsitut*, prim. na http://hi5.com/friend/p284646559--Angunnguaq_Berthelsen--html v neblogljeni angleščini: »I'm an so called Inuk not an eskimo .. My primary languages is not on the list, but it's Greenlandic and Inutsitut.« Po <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000861/086162e.pdf> se v grenlandščini /t/ pred /i/ in v kombinaciji s /s/ izgovarja kot zlitnik (Slovenec bi ga akustično utegnil dojemati kot nekakšen *tš*, *čš* ali *č*, prim. <http://sami-cgi-bin.uit.no/cgi-bin/smi/smi.cgi?text=inuttitut&translate=none&action=transcribe&charset=utf-8&lang=kal&plang=eng>). Podomačitve *inuktutit*, *inuttitut* in *inutsitut* (*inucitut*) so v bistvu po pisavi, ne nujno najboljše.

¹² *Avani* pomeni 'na severu'. *Avanersuaq* (*Avannaarsua*) ali *Avanna* se je imenovalo severno od treh okrožij Grenlanda, danes vključeno zahodni del v najobsežnejšo občino na svetu, *Qaasuitsup Kommunia*, in vzhodni v najobsežnejši narodni park na svetu, Grenlandski narodni park. Vzhodno okrožje se je imenovalo Tunu(a) in zahodno Kitaa, in vzhodnogrenlandsko narečje se imenuje tudi *tunumiisut*, zahodno- pa tudi *kitaamiisut*. Obe imeni imata varianto z *-miu-* namesto *-mii-* (o stilni vrednosti gl. <http://books.google.com/books?id=9l8keX4Av08C&q=tunumiusut+tunumiisut>), in *-miu-*varianti imata varianto s *-tut* namesto *-sut*. S tem zmršenosti ni konec, tudi če zanemarimo redkosti, kot je za jezik najsevernejših severnjakov sveta *Awanamiisut* v opombi 2 na <http://www.jstor.org/stable/10.1086/501248>. <http://www.fi.dk/publikationer/2007/polarfronten-4-07/PF4-07web.pdf> na str. 21 za ta jezik izpričuje »inuktut (thulesprog)«. Navadnejši je pravzaprav *inuktun*, npr. <http://books.google.com/books?id=hHhEYgEACAAJ>, kar pa le nekaj let starejši atlas, <http://books.google.com/books?id=glU0vte5gSkC&q=inuktun>, dosledno rabi za jezik Inu(vialu)itov v zahodni Kanadi. Še bolj domač je v Kanadi *inuktut*. Specifično se rad nanaša na labradorska narečja (<http://books.google.com/books?id=jZpkAAAAMA AJ&q=inuktut>), posebno v varianti *inuttut* (<http://books.google.com/books?id=glU0vte5gSkC&q=inuttut>). Toda tudi *inuktutit* pozna isto specifično rabo (<http://books.google.com/books?id=myPqAAAAMA AJ&q=inuktutit>), in dōstim je *inukt(it)ut/inutt(it)ut* bolj ko ne isto (http://books.google.com/books?id=_cwOAAAQAAJ&q=«like person&»). Lepo je

zapisala mladenka v projektu Nanisiniq (Odkrivanje [sc. zgodovine]): »V starih časih se je inuktitutu reklo inuktit, ampak da bi ga naredili belcem [Qablunaat] laže razumljivega, je naposled postal znan pod imenom »inuktitut« .. Ima veliko različnih narečij .. Na primer pri nas v Arviatu pravimo posušeni karibujevini »nipku«, v srenji Rankin Inlet tu blizu nas pa ji pravijo »mikku«. Kot lahko vidite, rečemo vsak po svoje, ampak pomeni pa isto stvar« (<http://nanisiniq.tumblr.com/post/751842516/amy-owingayak-inuktitut-and-syllabics>, gl. tudi <http://groups.tigweb.org/Nanisiniq> in <http://www.pulaarvik.ca/community/Inuktitut-f.html>). Glede razlike med grenlandskim *qallunaatut* 'danščina' in inuktitutskim *qallunaatiut* 'angleščina', kar oboje pomeni nekako 'po belsko' (prim. v navedku *Qablunaat*) in si besedotvorno stoji v razmerju kakor *inuklut* proti *inuktitut*, glej <http://pne.livejournal.com/939677.html?thread=3452317> in tam navedene povezave v inuktitutsko Wikipedijo ter slednje prim. z grenlandskimi, zlasti z geslom *Tuluttut* 'angleščina' (v geslu *qallunaatiut* klikni še na *Kalaallisut* v levem porobju). Očitno je inuitščina en jezik kvečjemu v zelo ohlapnem smislu makrojezika (jezikovne skupine, kakršna je med drugim t. i. srbohrvaščina). Standard ISO 639-3 šteje za makrojezika inuktitut in injupiak, ne pa jupika in kalaalisuta. V inuktitut po tem standardu sodita vzhodni in zahodni kanadski inuktitut (slednjega več virov imenuje *inukturn*, prvega pa *inuktitut*). V injupiak sodita po ISO severni in severozahodni aljaški injupiak (prim. op. 26). Isova delitev ni splošno sprejeta. Nove vsaj na papirju nastajajo še kar naprej. <http://staff.washington.edu/nfabbi/Inuklut/Uqausiit.pdf> vidi situacijo takole: na vrhu zaobjemnosti je inuitščina [enači se najmanj z eskimščino, če ne tacite z makroeskimščino]; deli se na jupiščino (Čukotka v Rusiji in jugozah. Aljaska) in eskimoaleutščino [sic!] (sev. Aljaska, Kanada, Grenlandija [torej to, čemur ponekod, denimo na <http://fr.wikipedia.org/wiki/Inupiaq>, dajejo vezajno ime *inuit-injupiak*]); tako razumljena eskimoaleutščina je notranje raznotera [*languages*], vendar razumljiva po vsej polarni kaloti, in [ker je raznotera? ali ker je povsod razumljiva?] se sme/utegne/zna//lahko/semtertja [*may*] imenovati//imenuje tudi [poleg kako že?] z množinskim izrazom *inuitski jeziki: Inuit languages, Inuklut Uqausiit* [z véliko v obeh sestavinah]; po vsej Kanadi se splošno rabi *Inuktitut* kot krovni izraz za inuitščino [tako da se eskimščina in njen kanadski del poistita], ker pa se beseda *Inuktitut* različno piše [recimo, kakor bomo takoj videli, *Inuinnaqtun* – ali pa je nemara »the spelling of the word« inuitizem za jezik kot *parole*?] in imena za variacije tega jezika niso enaka, je za pojem jezika kanadskega severa kot celote natančneje uporabljati *inuitski jezik: the Inuit language, Inuklut Uqausiq* [sic! – ker je navzven, po izrazu, različno, postani po izrazu edninsko enovito], specifičnejša imena za pisne različke (»spellings«) oz. jezike pa naj se nanašajo na tale narečja: inuvialuktun in inuinaktun v Inuvialuitskem regionu Severozahodnih ozemelj, inuktitut in inuinaktun v Nunavutu, inuttitut **ali** inuktitut (prvi v zalivu Ungava, slednji v Hudsonovem zalivu) v Nunaviku, inuttitut **ali** inuttut (en jezik, dvoje vzajemno zamenljivih pisnih različkov) v Novi Fundlandiji in Labradorju. Hm, bizarno in motoglavo. Ampak: niti ne daleč od kanadske zakonodaje. V angleški uradni verziji nunavutskega Zakona o uradnih jezikih (gl. niže citat v op. 17) »«Inuktitut« includes Inuvialuktun and Inuinnaqtun« (<http://www.canlii.org/en/nu/laws/stat/rsnwt-nu-1988-c-o-1/latest/rsnwt-nu-1988-c-o-1.html>), v francoski pa sta »assimilés à l'inuktitut l'inuvialukton et l'inuinnaqtun« (<http://www.canlii.org/fr/nu/legis/lois/lrtn-o-nu-1988-c-o-1/derniere/lrtn-o-nu-1988-c-o-1.html>), kar dopušča – in odseva – določeno inuktitutizacijo inuvialuktuna in inuinaktuna.

*tunamiit oraasiat/oqaasii*¹³ (v ruščini njegove govorce imenujejo *angmassalik*¹⁴ ali *ammassalik*).

¹³ V skladenjski zvezi z *oqaasii* je pravilno nemara le *tunamiut*, kakor v naslovu temeljnega znanstvenega dela o vzhodnogrenlandskem narečju »Tunamiit oraasiat / Tunumiut oqaasii / Det østgrønlandske sprog«, pri citiranju katerega prihaja neogibno do človeških in strojnih pomot (npr. »Tunamiut oraasiat: tunumiut oqaasii« na <http://www.lmp.ucla.edu/Search.aspx?MatID=0&LangID=196> ali pa »Tunamiit orasiaat« na http://books.google.com/books?id=DdMKw_489IEC&q=orasiaat). Dvojnica *tunumiut*, <http://books.google.com/books?id=kGWuMa6sRYsC&q=tunumiut>, je sama po sebi očitno sprejemljiva. Slovensko razmerje 'x+ski jezik' = 'x+ščina' je podobno inuitskemu *tunamiut oqaasii* (kjer, približno, *oqaasii* pomeni 'jezik', *tunamiut* pa 'prebivalcev Tunuja/Tunue') = *tunumiusut*.

¹⁴ Ko je zemljepisno ime za fjord, otok, mesto, komun, je pisano z véliko in v dodatnih različkih *Анмасс(с)алик*, *Анмассалик*, priložnostno *Аммассалик* in *Амассалик*, in vse to in več se najde v latinčnih jezikih, med drugim *Amasalik* in *Amagsalik*, *Amagssalik*, *Ammagsalik*, *Ammagssalik*. Imena ljudstev in jezikov pa imajo v ruščini malo začetnico, tudi takrat, ko so sprevržena iz krajevnih imen kakor tule 'Thulesprog, inuktun' v besedilu »два других инуитских диалекта – туле и восточно-гренландский – продолжают существовать«, <http://koltiro.com/?p=52>: v navedenem imamo zvezo *диалект [z nazivom] tule*, in ne *диалект [kraja] T(h)ule* kakor v »два диалекта: восточно-гренландский и диалект Туле – самых северных эскимосов в мире«, <http://www.nsu.ru/ip/eskimos.php>. V določenih sobesedilih je angmassalik kar težko ne imeti za glotonim: »Выделяется 3 диалекта: восточно-гренландский (ангмассалик), западно-гренландский и северный (туле)«, <http://www.sloreality.ru/viewtopic.php?f=33&t=822>. Vendar angmassalik tudi tu ni sopomenka od vzhodno-grenlandский [диалект], ampak vrivek o tem, kdo ga govori (ta vrivek je na http://ru.wikipedia.org/wiki/Гренландский_язык hiperpovezava k etnohoronimnemu geslu o litih). Podobna dvoumnost obstaja v drugih jezikih: sta *Ammassalik* in *Ammassalik Eskimo* v <http://books.google.com/books?id=TvEbY0BvGtIC&q=ammassalik> sopomenki? — Zemljepisno ime *Ammassalik* je teronimičnega izvora: *ammassak*, množina *ammassat*, po starem pravopisu *angmagssak/t*, pomeni 'Mallotus villosus' (<http://www.marinespecies.org/aphia.php?p=image&pic=20413>). Če je pristen tudi pomen 'sardina', prepisovan iz enega dela o skladnji v drugega, npr. <http://books.google.com/books?id=ArH8IQ3D5WgC&pg=PA21> ali <http://books.google.com/books?id=erHbSh1xGvgC&q=Ammassannik>, bi šlo lahko za posebni pomen besede *ammassak*, pridobljen nemara vizavi tvorjenke z večalno pripono *ammassassuaq* 'sled (slanik)'. Majhne atlantske slede in sorodne vrste (npr. papaline) konzervirajo kot sardine. Seznam za sardine dovoljenih rib v standardu FAO/WHO (http://www.seafood.nmfs.noaa.gov/NOAA_Handbook25/CODEX_Standards/Canned_Sardines_and_Sardine-type.pdf) se kar lepo krije s pomenskim diapazonom naše besede *sardine* in angl. *sardines*; med drugim prav tako zaobjema brglune (inčune), ki se jim v angl. običajneje reče *anchovies* in edini s seznama ne spadajo med slede. Tudi rod *Mallotus* s svojo edino vrsto ne spada mednje, temveč v družino snetcev, in ga na seznamu FAO/WHO ni. V Uradnem listu RS se pripadnici te vrste reče *kapelin* (npr. http://www.uradni-list.si/files/RS_-2003-061-02998-OB~P002-0001.PDF) oziroma *kapelan* (http://www.uradni-list.si/files/RS_-2005-046-01879-OB~P001-0000.PDF). A *kapelan* je tudi 'Trisopterus minutus, pritlikava ugotica', gl. Ribe, MK 1972, 206 (na http://www.zrs.upr.si/sl/zaloznistvo/annales/Annales_Naturalis-2004-2/dulcic&dulcic.pdf in v Ur. l. *molič*, v nemščini danes *Zwergdorsch*, kar je bilo Cigaletu 1860 kar »menek manjši«, ki spada med trske, plava tudi po Sredozemlju (nekaterim je to podvrsta T. m. *capelanus*) in ima taksonomski dvojnici *Gadus/Morua capelanus*. Slovenščina ni edini jezik s poimenovalnimi glavoboli vpričo teh rib. Francozi vzdevalo *capelan* predvsem trojim ribam (v resnici še več, prim. za 'Phycis blennoides' na <http://www.fishbase.org/ComNames/CommonNameSearchList.php?CommonName=Capelan>). Prvi *capelan* (*Atlantique / de Terre-*

Skočivši z največjega otoka v danskem kraljestvu in na celem svetu na severno-ameriško celino, se znajdemo pred verigo inuitskih različic, od katerih sta poleg že omenjenih dveh, »labradorščine« in inuktituta (uradni jezik Nunavuta, ene največjih sestavnih enot kake države, in pa kvebeškega Nunavika, kjer se izgovarja *inuttitut*¹⁵), najvažnejši *inuvialuktun*,¹⁶ ki je uradni jezik na zahodnem koncu Severozahodnih ozemelj, imenovanem Region inuvialuitske naselbe (*Inuvialuit Settlement Region*), in *inuinnaqtun*,¹⁷ sojezik uradov v upravni pokrajini Kitikmeot na skrajnem severoza-

Neuve) je grenlandski *ammassak* in spada med snetce. Drugi *capelan* (*de Méditerranée/ France/ l'Atlantique*) se po podatkih projekta Doris (http://doris.ffessm.fr/fiche2.asp?fiche_numero=1344) imenuje tudi *capelin*: ta je (z nekaj mešanja s 'Trisopterus luscus' oz. 'T. I. capelanus', <http://www.encyclopedie.com/DM-capelan.htm>) predvsem 'Trisopterus minutus'. Tretji *capelan* je isto kakor (*petit*) *prêtre*, z množico pokrajinskih sopomenk, mdr. *petit curé*, *prêteau* (v bretonščini *prêtro*) in (*faux*) *éperlan* (dobesedno "(lažni) snetec"), gl. http://doris.ffessm.fr/fiche2.asp?fiche_numero=423; v Ribah, str. 313, je preveden *popovka* in spada z imenom 'Atherina presbyter' med gavune. Nemci imajo za 'Mallotus villosus' dve knjižni besedi. *Lodde* bi bila mogla glede na enako dansko in norveško (ter nizozemsko) ime, švedsko *lodda*, islandsko in fersko *loðna* (http://content7.eol.org/content/2010/12/04/07/48622_large.jpg), nastati iz iste staronordijske osnove, kakor je naposled naše sukno *loden*; tako vrstni epitet *villosus* 'kosma(s)' kakor rodovno ime (μαλλωτός 'runast, volnen') prav tako menda cikata na luščene pobočne progice samcev med drstjo, podobne kosminju tkanin. Sopomenko *Kapelan* so Nemci vzeli od Francozov in je istega izvora kakor *kaplan*. Tiste progice naj bi spominjale na duhovniško obleko ali morda meniško tonzuro. V zadnjem času se Nemci, ne edini, otepajo s tretjo tekmičo, komercizmom *Capelin*. Ta je kakopak iz angleščine, ki je bila v *capelin/caplin(g)* predelala kvebeško-francosko poimenovanje *capelan*, tako rekoč istega, ki je v Evropi dal *kapelana*. Glede na to, da je grenlandska beseda, posebno v množinski obliki *ammassat* (<http://books.google.com/books?id=WlciyhVD0soC&q=ammassat>), skoraj že prevzeta v angleščino in še bolj v danščino (<http://www.arnanut.gl/?p=189&language=dk>, <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=ammassat>), bi se počasi lahko zgodilo, da bo *amasat* povečal število v vse evropske jezike prevzetih eskimizmov (*iglu, kajak, umiak, anorak* ...) in morebiti tudi terminološko zmedo.

¹⁵ <http://books.google.com/books?id=SJYMAQAAMAAJ&q=<inuttitut+au+Nunavik>>: »Dans l'Arctique canadien, on parle inuktitut au centre, inuttitut au Nunavik, inuttut au Labrador«.

¹⁶ Sporadično se v več jezikih, tudi v knjigah in državnopravnih dokumentih, celokanadskih, znajde *Inuvialit* (npr. http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/am/765/765772/765772mt.pdf, str. 33/74–34/74). Različica *inuvialukton* (npr. »my husband lost his Inuvialukton« na http://books.google.com/books?id=jC_wtCkyIOYC&pg=PA275) se bere zlasti v francoskih besedilih. »The name of the park will be Tuktut Nogait National Park, which means "caribou fawn" in the Siglik dialect of Inuvialukton« na <http://www2.parl.gc.ca/HousePublications/Publication.aspx?DocId=2332792&Mode=1&Parl=36&Ses=1&Language=E> je, recimo, stavek blokista (člana politične stranke *Bloc québécois*) s francoskim imenom in priimkom. *Inuvialuit* je množina etnonima *Inuvialuk*, kakor je *Inuit* od *Inuk*, in se kakor *inuit* v jezikih izposodnikih rabi tudi za jezik. Naslednje je zato dvoumno: »l'appellation « inuvialuit » est plus courante qu'« inuvialukton »« (<http://www.parl.gc.ca/40/2/parlbus/commbus/senate/com-f/lega-f/rep-f/repfinaljun09-f.pdf>, str. 2, op. 10). Prim. konec op. 12 tu zgoraj.

¹⁷ Pravzaprav *i(n)nuin(n)aqun*, vsaj za iskanje po internetu, saj se najdejo po istem jeziku in po več jezikih, in nemara celo v istem besedilu, vse variante, npr. »I Nunavut finns fyra officiella språk: engelska, franska, inuktitut och inuinaqtun, men i vilken utsträckning inuktitut och inuinaqtun ska betraktas som olika språk är omdiskuterat« <http://sv.wikipedia.org/wiki/>

hodu Nunavuta, na meji s Severozahodnimi ozemlji. Za te različice skrbi naslednica Inuitske bratovščine, tj. organizacija Inuit Tapiriit Kanatami (ITK, <http://www.itk>).

Inuktitut#%20Skriptsprak (plus »I Northwest Territories och de västra delarna av Nunavut används **inuinnagtun**« <http://sv.wikipedia.org/wiki/Inuktitut>; dvojnico *inuinnagtun* najdemo tudi na http://www.phac-aspc.gc.ca/hp-ps/dca-dea/publications/ahs-papa_program2001/index-fra.php in drugod), »French, Gwich'in, **Innuinaqtun**« http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_official_languages, dvojezično »as a private Inuit contractor (**Inuinaktun** Translations) [...] ovanga elikot nanminiloyunga kantolaktioyunga (**Inuinaktun** Numiktitigiyyi)« <http://www.nunatsiaqonline.ca/archives/2007/709/70928/opinionEditorial/letters.html>. Vidimo, da se *q* in *g* sumljivo premenujeta še s *k* (prim. »Inuktitut Inuinnaqtunlu« in dve vrsti niže »Inuinaktun kihimi pingnituk« v <http://www.gov.nu.ca/Files/policies/transii.pdf>). V ruščini in ukrajinsčini se druge variante kot *инуинактун* zdijo pomotni hapaksi, v južnih slovanskih jezikih pa ima nevtralna cirilčna varianta same epojne *n*, npr. »инуинактун 1,02%« <http://sr.wikipedia.org/sr/Нунавут>. Varianto *inniinaqtun* (npr. v <http://www.ainc-inac.gc.ca/al/lde/ccl/fagr/nuna/lca/nlc-fra.pdf>, str. 28), ki se kajpa najde tudi z obratnima številoma *n*-jev (*Iniinnaqtun* v <http://staff.washington.edu/nfabbi/Inuktitut%20Uqausiit.pdf>), več spletnih kopij nemške Wikipedie razglašajo za priložnostno in neuradno. V slovenščini je *inuinaqtun* priporočljiva, necitatna oblika, pa tudi *inuinaščina* je sprejemljiva celo z vidika izvirnega jezika (prim. posrednikovo *Inuinnaq dialect*). *Inuinnaq* je namreč *inuk* 'človek' s pripono *-innaq* za povsemkost, vsost. Prim. isto pripono na glagol: *imiqtuq* 'pije' (-*tuq* 3. os. ed.), *imiinnaqtuq* 'še pije, ni nehal(a) piti' (http://www.inuktitutcomputing.ca/Technocrats/ILFT_1.html). — Inuinaktun je ali kdaj bo morda le narečje inuktituta in ga ponekod (npr. na <http://www.languagegeek.com/inu/inuvialuktun.html>) devajo med narečja inuvialuktuna. Vendar ga navadno štejejo za samostojen jezik tako v neformalnih (prim. na <http://www.vecer.com/clanek2009120805492559>) »Nunavut[tski ..] Eskimi .. se med seboj sporazumevajo v jeziku inuktitut in inuinnaqtun«) kakor uradnih besedilih, ndr. v severnoozemeljskem Zakonu o uradnih jezikih, Loi sur les langues officielles, L.R.T.N.-O. 1988, c. O-1 / Official Languages Act, R.S.N.W.T. 1988, c. O-1: »L'anglais, le chipewyan, le cri, l'esclave du Nord, l'esclave du Sud, le français, le gwich'in, l'inuinnaqtun, l'inuktitut, l'inuvialuktun et le tâichô sont les langues officielles des Territoires du Nord-Ouest / Chipewyan, Cree, English, French, Gwich'in, Inuinnaqtun, Inuktitut, Inuvialuktun, North Slavey, South Slavey and Tâichô are the Official Languages of the Northwest Territories«, <http://www.canlii.org/fr/nt/legis/lois/lrtn-o-1988-c-o-1/derniere/lrtn-o-1988-c-o-1.html> (prim. zadnji del op. 12 tu zgoraj). <http://dal.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1378423> po ruski Wikipediji opisuje inuinaktun kot »копперское наречие зап.-канадского инуитского языка«. S tem je pač mišljen govor najzahodnejšega nunavutskega, že v region Inuvik na Severozahodna ozemlja segajočega občestva *kitlinermiut* (eksonim s pomenom 'ljudstvo na Viktorijinem otoku'), po angleško imenovanega *Copper Inuit*, ker so izdelovali bakrena orodja iz samorodnega bakra vzdolž spodnjega toka Medokopne reke (*Coppermine River*). Ti Medeninarji so bili nekdaj znani kot Plavolasi Eskimi (http://www.thearctic.is/PDF/Gísli_um_Viljálmm.pdf) in bili zato nedavno predmet DNK-jevskih in genomskih raziskav. Njihovi sodobni staroste iz Kugluktuka, po starem Coppermina, so družno z najbližjimi jezikovnimi sorodniki iz Iqaluktuutiaga (Cambridge Baya, kitikmeotskega upravnega središča in rojstnega kraja z Björk sodelujoče Tagaq, izvajalke inuitskega alikvotnega petja) prispevali lokarsko-lovsko izrazje za inuinaktunski glosar na <http://www.kitikmeotheritage.ca/bowmaking/Glossary/glossary.htm>. Isti občini sta edini glasovali proti na referendumu o razdelitvi Severozahodnih ozemelj, beri: osamosvojitvi Nunavuta. Zunaj Nunavuta se inuinaktunu prišteva kangirjuaščina (*Kangiryuarmiutun*) v nekdanjem Holmanu, sedanji občini Ulukhaktok, na otoku Viktorija na severu Severozahodnih ozemelj.

ca/), ki zlepa ne bo uporabila izraza *Eskimo* razen v citatih iz starejše literature (gl. npr. <http://www.itk.ca/sites/default/files/5000YearHeritage.pdf>¹⁸).

Kanadski inuitski politiki in aktivisti, ki hočejo in dobivajo nazaj cirka tretjino kanadske zemlje, so se uspešno ubrali z vseh sort zvenečneži (à la *Royal Commission on Aboriginal Peoples*) v prakticanju inženiringa misli skozi jezik, imenovanega politična neoporečnost (ali politična pravilnost, ne pa korektnost, kakor se novodobno piše pod vplivom angleščine).¹⁹ Kanadski *Inuit* oz. *Inuk* spada po marsičem v kategorijo multikulturalističnih etnonimov tipa *Rom*, le da *Eskimo* v nasprotju s *Cigan* realno ni poznal nobenega resnega prehoda med občna imena in tudi ne slabšalnega naboja (o tem več niže). Ni pa kanadsko forsiranje inuitstva zgolj služba politični neoporečnosti. Je marveč zanimiv zgled za jezikovno politiko na terenih, kakršen je v blažji obliki bil, in je delno še, tudi slovenski: kako eno(vi)titi jezikovni standard in z njim (potencialni) narod, kadar so njegovi jezikovni/narečni kosi na nestičnih koncih medsebojno slabo razumljivi. Po eni strani je (pro)eskimska Kanada prisiljena spodbujati lokalne oblike inuitščine (podobno kakor npr. mi rezijanščino), po drugi strani pa skupni knjižni jezik in narodno ideologijo. Pri tem si velikega drobljenja ne more privoščiti, ker gre za majhno in ogroženo jezikovno gmoto tudi, če je vsa združena. Za nameček imajo zahodni kanadski Inuiti latinično pisavo, vzhodni pa zlogovno (pokončni trikotnik je npr. *i*, brez talne stranice pa *pi*, gl. npr. <http://members.shaw.ca/kcic1/nunavut.html>).²⁰

¹⁸ Medtem je ta povezava ugasnila (prim. <http://www.itk.ca/sites/default/>), dovolj nazorni pa so že interni zadetki za iskanko *Eskimo*: <http://www.itk.ca/search/node/Eskimo>. Beseda živi le še v občasnih svarilih, češ, sodobno je samo *Inuit*, in v lastnih imenih (npr. nekdanje *Indian and Eskimo Association*). Sviri se tudi pred mešanjem izrazov *Aboriginal (people)* in *First Nation*: slednje da je politično neoporečni [sic] izraz za Indijance, kakor je *Inuit* sodobni [sic] izraz za Eskime, medtem ko *Aboriginal* zaobjema ustavno priznane Inuite, Metise in Indijance, pa se zaradi nenatančnosti v izražanju včasih zmotno misli, da so Inuiti med upravičence do proračunskih sredstev iz kakega programa všteti, ko dejansko niso.

¹⁹ Svoje dodajajo posamezni znanstveniki in stroke, ko upoštevajo jezikoslovje kolikor pač in po lastni všeči. Primer: antropologinja Sternova, http://books.google.com/books?id=Xa_Pq8X_MIsC&pg=PA2, priznava, da je širši pomen izraza *Inuit*, razpotegujoči se čez vse Eskimstvo in še Aleute zraven, nastal v kontekstu politike in staroselskih pravic in da je izraz v ožjem pomenu omejen na »ljudstva, katerih prajezik je narečje inuktituta« (gl. str. 1) – nato pa se sama odloči uporabljati večzapopadni pomen »minus the Aleut«. Blizu tako, kakor bi v en žakelj zavezal vse Germane, odštevši Gote.

²⁰ Inuktitutska zlogovna pisava, *titirauisiq nutaaq* (ali *qaniujaaqpait*, v nasprotju z blizuglasnico *qaliujaaqpait* za latinični črkopis), je svojevrstna abecizložna (abugidna) pisava. Sestoji, če odmislimo prav redka pomožna znamenja – in ločila, ki so pravzaprav, z medbesednim presledkom vred, izposojena iz sodobne latinice –, iz pismenk za zloge, v besedilu stavljanih vodoravno zapored v desno, katerih glasovno vrednost sodoloča njihova prostorska usmerjenost (zmeraj) in izjemoma še uvišinjnost (ob hkratni pomanjšanosti: t. i. superskriptna drugačica pismenke, vendar tipično ne privzdignjena nad gornjico, ampak zgolj stisnjena med njo in srednjico). Ob usmerjenosti abstrahirani, se razvidi stalni del pismenkine glasovne vrednosti. Ta je soglasniški. Spremenljivi del je lega pismenke, in ta dodeva samoglasniško zlogovno jedro. Zato so pismenke v ipitiju (analogu pojma *abece*) urejene v serije (zaključena zaporedja), prikazljive kot mreža iz vodoravnih in navpičnih vrst (redi in stolpcev) in imenovane, ko jih družijo glasovna vrednost nejedrnega dela zloga, po soglasnikih (*p*-serija itd., vštevši *ø*-serijo

Inuitenje kanadske angleščine (dosti manj francoščine) je (ne)zabaven zgled nasilja politične neoporečnosti. Že samo na eni spletni strani Vsekanadske prvoselske

z ničtim soglasnikom), in ko jedrnega dela zloga, po samoglasnikih (*i*-serija itd.). Grafično je vsaka soglasniška serija niz iz istolike pismenke v troje oziroma četvero legah (četrtja je zgolj preuvisnjena tretja). Samoglasniška serija pa je grafično naniz raznolikih pismenk, ki jih družijo samolastna lega glede na lego v soseriji, v primeru ničtosamoglasniške serije pa superskriptnost, v vsem ostalem pa je ta serija, imenovana tudi brezsamoglasniška, enaka *a*-seriji, le na mestu presečnosti z *ø*-serijo ima čisto svojo pismenko, po kateri jo je mogoče imenovati »-serija in tako poimenovalno ločiti od *ø*-serije. Konkretno: Pismenka, podobna trikotniku oz. delti (Δ), ima glasovno vrednost ničtega soglasnika plus samoglasnika *i* (Δ je torej glas *i* kot zlog) in je čelna pismenka *ø*-serije. Čelne pismenke soglasniških serij imajo vse glasovno vrednost znanovanega soglasnika plus *i*. (Fonetično je *i* lahko glas srednjega pasu in Slovincu zaznavan kot *e* – [ɛ] ali celo [ə] –, tako da besedo *imiq* ‘pitna voda’ sliši, denimo, kot [imeK]: poslušaj na <http://www.tusaalanga.ca/glossary/inuktitut?pager=1>, preklikovaje zlasti med izrekama *Paallirmiut* in *Inuinnaqtun*.) Lega čelne pismenke je osnovna lega. Preostale lege nastajajo z zavrtljaji (v ravnini pisalne ploskve) in zaobračaji (v trirazsežni notranjosti umišljene vrtenine) pismenke oziroma pismenkinega prostora, to je pravokotnika, ki ji ga (v mislih) dotikalno očrtamo. Iz osnovne lege pismenka oz. njen prostor tako ali drugače porotira okoli svojega „težišča“ za vrednost *+u* (v desno kažoč trikotnik ima glasovno vrednost /u/ in se v latinico prečrkuje z *u*; fonetično je lahko [o]-jevski glas, in *imiqtuq* ‘pije vodo’ utegne Slovenec slišati kot izpogrknjen *imertok*; prisluhni tudi <http://www.tusaalanga.ca/lesson/16/dialogue> ter glede premene *q ~ r* prim. <http://www.tusaalanga.ca/node/1135> in v grenlandščini *imeq* ‘voda’ proti *imerpoq* ‘pije’ v grenl.-angl. slovarju, navedenem v začetku opombe 6). Iz te lege pismenka naredi za *+a* obrat okoli srednjice svojega prostora, tako da postane „zrcalna preslikava“ znamenja za *+u* (trikotnik z navpično osnovnico in z vršnim ogliščem na levi je torej pismenka za *a*). Superskriptna – naši potenčni številki analožna – oblika vsake *+a*-pismenke rabi za konkretni zlogozapirni soglasnik (ničti ustreza latiničnemu *-h* in nima pričakovane oblike levovršnega trikotnika, ampak je dvoresičje, »), vzeto iz odžibvejskega zlogopisa, kjer » $\Delta = hi$). Somerne pismenke, npr. *pi*, ki ima obliko škarnice (nekak na glavi stoječ latinični V), rotirajo okoli središčne prebodiščnice za 90 stopinj v smeri urnega kazalca, da zadobijo namesto prednjega istovišinski zadnji samoglasnik (*pu* je nekakšen lomljeni zaklepaj, kotnik v desno: >), in naredijo iz tega novega položaja polobrat, za 180°, okoli svoje navpične prepolovnice, da zadobijo nizki samoglasnik (*pa = <*). Somerne pismenke so *øi*, *pi* in *ti*. Enako se prevračata pismenki, somerni zgolj funkcijsko, grafično pa ne, to sta *vi* in *ri*, preobliki *pi*-ja oz. *ti*-ja. *Vi* se od *pi* loči samo po tem, da ima levi krak (tj. krak v bralčevu levo) na dnu uvit navznoter v krožec. Toda medtem ko za *pa* velja, da je opisljiv bodisi kot za 180° zaobrtnjen *pu* bodisi kot za 90° v levo zavrtjen *pi*, *va*-ja ne moremo definirati na temu vzporedni način, saj ima uvit zgornji, ne spodnji krak. Pismenke, ki so ne le grafično, ampak tudi funkcijsko nesomerne, in teh je največ, se za 180° ne le obračajo, ampak tudi vrtijo: za *+u* naredijo iz *+i* zavrtljaj okoli prebodišča, tokrat v poljubni smeri urnega kazalca, za *+a* pa naredijo zaobračaj, opisljiv tako iz *+u* (okoli navpične prepolovnice, kakor pri somernih pismenkah) kakor iz *+i* (okoli vodoravne prepolovnice). *Mi*, na primer, je podoben véliki brezserifni gami (Γ), *ma* je L, *mu* je L s potlešnim krakom v levo. Diakritična pika nad pismenko pomeni, da je samoglasnik dolg: J = *gu*, s piko nad sabo pa *guu*. Pismenka za zlogozapirni mehkonobni nosnik [ŋ], v latinici *ng*, imenovana *naga*, ker je sestavljena iz superskriptnih pismenk za *na* in *ga*, obstaja samo v superskriptni obliki in postavljenosti pred pismenke *g*-serije, tvoreč šele z njimi, ne da bi skupaj z njimi rotirala, *ng*-serijo (z J npr. tvori *ngu*; element *na* je podvojen za *ngg*, tj. za fonem /ŋ:/). Enako tvori dvočrčja superskriptna, zlogozapirna varianta pismenke, ki sicer tvori célo lastno *r*-serijo. Postavlja se namreč pred pismenke *k*-serije in z njimi dela dvočrčno serijo jezičkovega *k* (v latinici *q* kakor v MFA, mednarodni fonetični abecedi). *Q*-serija je cela serija,

zdravstvene organizacije (National Aboriginal Health Organization, NAHO, <http://www.ich.ca/content/fr/glossary/terms/> / <http://www.ich.ca/content/en/glossary/terms/>)²¹ najdemo pol ducata inuitskih zapovedi in prepovedi angleškemu (in delno francoskemu) jeziku:

1. *Inuit* se rabi le za množino, v ednini je treba rabiti *Inuk* in v dvojini («pour désigner deux personnes») *Inuuk*.
2. Jeziku Inuitov se reče *Inuktitut*. (Iz tega tacite sledi, naj se *Inuit* ne rabi za jezik.)
3. Ker *Inuit* v inuktitutu pomeni 'ljudje', je zveza *Inuit people* redundantna in se ji je treba izogibati.
4. Ime *Eskimo* se šteje za poniževalno in se ne sme rabiti.
5. Na Aljaski se za Inuite rabi *Alaska Natives*. (Ta polresnična izjava, v resnici sugestija oziroma prikrita zapoved, skuša zatreti staro in splošno rabljeno ime tudi za tiste Eskime, ki mu niti ne nasprotujejo.)
6. Po priporočilu organizacije Inuit Tapiriit Kanatami naj se *Inuit* samostalniško rabi brez določnega člena (ne *the Inuit*, še manj seveda *Inuits* ali *the Inuits*).

Jasno, takoj se najdejo, ki se vse to naučijo in potlej terorizirajo tiste, ki so dovolj nevedni ali nasprotno, dovolj vedni, da »politično oporečno« kažejo, da sme imeti angleščina svoja pravila z enako pravico, kakor ima svoja inuktitut. Ena taka oporečnica, Shirlee Patkin Newman, je npr. napisala knjigo *The Inuits*, pa jo je v reviji *Canadian Materials*, ki ocenjuje mladim namenjene kanadske publikacije, takoj fasala od mississauške knjižničarke in srednješolske učiteljice Patricie Fry ([torej ima dvočrčno tudi superskriptno varianto za *q* v zlogovem izglasju. Vsega gre za trije samoglasnikov brez ničtega \(*i u a*\) in 14 soglasnikov brez ničtega \(*p t k g m n s l j v r q ng* in opasani *l*, ki kakor v MFA zaznamuje nezveneči obstranskopriporni dlesnik, ustrezajoč grenlandskemu in valižanskemu *ll* ter aleutskemu – v atkovskem narečju – in zulujskemu *hl*\). Ob dveh samoglasniških dolžinah znese to 15 krat 7 pismenk, brez upoštevanja *nng* in dvoglasniške *ai*-serije, ki so jo opustili, ker se vseh pismenk sicer ni dalo spraviti na glavo električnega pisalnega stroja, a so jo v Nunaviku nedavno vpeljali nazaj \(to ni edina razlika med nunaviškim in nunavutskim zlogopisom; o standardizacijskih težavah zavoljo še drugih „narečij“ gl. <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000861/086162e.pdf>, str. 242\). Inuinaško govoreče prebivalstvo Nunavuta piše tako rekoč samo z latinico in se sploh drži svojega jezikovnega izročila, npr. ipsilona in izglasnega *-n*, medtem ko stoji v standardiziranem inuktitutu v abecedi samo *j* ter na koncih besed od soglasnikov menda le *-t*, *-k* in *-q*. Kako je zlogopis videti v slovarju, kaže \[http://books.google.com/books?id=eD5M1_kk_I0C&q=inuk\]\(http://books.google.com/books?id=eD5M1_kk_I0C&q=inuk\).](http://www.</p>
</div>
<div data-bbox=)

²¹ Povezavi ugasli. Uporabi http://www.naho.ca/jah/english/guidelines_Terminology.php oziroma za francosko besedilo http://www.naho.ca/jah/french/guidelines_Terminology.php in odgrni *Eskimo* in *Inuit* v stolpcu povezav pod glavnim besedilom (odgrnjeno je samo v angl.). Alternativa: predpomnjeni Googlov zapis <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:idrEtDVIRNAJ:www.naho.ca/english/terminology/inuit.php> oz. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:D7anvubNzS4J:www.naho.ca/jah/french/guidelines_Terminology.php. Podobna stran je http://www.aidp.bc.ca/terminology_of_native_aboriginal_metis.pdf.

umanitoba.ca/cm/cmarchive/vol22no4/theinuits.html): »The title of this book, *The Inuits*, has a jarring effect, because “Inuit” is already a collective plural noun. (“Inuk” is the singular of “Inuit.”) The use of the word »Inuits« throughout the book bothered me because I kept wondering how factually correct the rest of the information was. [...] This book is aimed at an elementary school audience, grades 4 to 8. **I would not recommend it for purchase** until the misleading use of “Inuits” is corrected.«

Zanimivo: v francoski verziji omenjene Nahove spletne strani sta navedeni samo pravili, pri meni označeni z 1 in 2. Ampak Slovenci bomo, grem stavit, kmalu raje sledili Mrs. Fryevi in pisali *o Inuit, o dveh ženskih Inuuk* in *o Alaških nativih* ali pa se kvečjemu prepirali, ali sta dve Inuitinji *dve Inukinji* ali *Inuukinji*. V praksi vseh teh predpisov seveda celo angleščina ne zdrži.²² Ime *Eskimo* je še vedno mnogim navadnim Kanadčanom navadno. Kar precej obsežni (Harper)Collinsonov Kanadsko-angleški slovar in tezaver (2004) označuje sicer *Eskimo* za slabšalno (gesla *Yupik* preprosto nima) in za nevtralnno sopomenko šteje *In(n)uit*, toda razlaga jo edninsko (‘pripadnik skupine ljudstev v severni Kanadi, na Grenlandu, na Aljaski in v vzhodni Sibiriji’) in navaja za množino tudi *In(n)uits*, pa tudi to pravi, da je *In(n)uit* lahko sopomenka za *Inuktitut*, pri čemer pa je *Inuktitut* označen za kanadizem, enako kakor *Inuk* ‘Inuit’. Collins je celo obdržal zvezo *Eskimo dog* za ‘*Canis familiaris borealis*’, čeravno ponekod tudi *Canadian Eskimo dog* doživlja etnično čiščenje (»now commonly referred [to] by the more politically correct name: Canadian Inuit Dog«, http://www.dogsledding.com/about_us/our_dogs.html). Seveda – saj je ta vprežni pes postal »Official Animal of Nunavut« in se na spletni strani Zakonodajne skupščine Nunavuta (<http://www.assembly.nu.ca/english/about/inuitdog.html>²³) pojavlja kampak brez dvojnice *Canadian Eskimo dog*. Zabavno rabi izraz *Eskimo* prvi Inuk (no ja, Polinuk), ki se mu je posrečilo priti v parlament za poslanca, vnuk slavnega danskega raziskovalca in pisca Petra Freuchna, Peter Freuchen Ittinar. Poleg tega da je napisal knjigo *Teach an Eskimo How to Read ...* (naslov je baje potegnil iz besednega pingponga, ki ga je bil imel s Trudeaujem na nekem izletu v tundro – <http://www.flickr.com/photos/george-lessard/2599040539/>), piše takele stavke: »My experimental Eskimo days in Ottawa not only made a gap between me and my fellow Inuit but ...« (http://www.nnsf.com/northern-news-services/stories/papers/jul21_08bh.html). Tu *Eskimo* aludira na *Eskimo Experiment*, nekdanji vladni program pošiljanja Inuitov na jug v meščanske šole.

Ker so Eskimi v Kanadi po jeziku res Inuiti, kanadska inuitizacija eskimstva pravzaprav ne bi bila nič spornega, ko ne bi rinila čez državne in zlasti jezikovne meje. Takšni in drugačni Kanadčani namreč radi rabijo ime *Inuit* ne le za vse inuitske

²² Zgled brezpomotne rabe, in to leta 1988, je npr. disertacija <http://ir.lib.sfu.ca/bitstream/1892/6737/1/b15002275.pdf>. *Many Inuvialuit were upset in a well-known and respected Inuvialuk* (str. 355) pa je model, ki odpove pri pridevniku. Množinska oblika, očitno izbrana za nevtralnno, zaslužno zahriplje pred ednino ženskega spola, recimo »an Inuvialuit woman was telling her story« (str. 358). Po tej logiki bi bilo slovensko *Slovenka* v angleščini korektno izražati z zvezo tipa ‘a **Slovenians woman*’, in ako se začasa ne pogodimo za a **Slovenke woman*, se utegne razpasti a **Slovinci woman*, pri najzvestejših prevodih besedenja naših vodij in vojk pa a **Slovinci-in-Slovenke woman*.

²³ Zdaj <http://www.assembly.nu.ca/about-legislative-assembly/official-animal-nunavut>.

govorce skupaj, ampak kar za vse eskimske govorce skupaj, z jupiščino govorečimi vred. ICAH, Information Centre on Aboriginal Health, nima recimo nobenih skrupulov pred tem, da s tipičnim angleškim humorjem reče (<http://www.ica.ca/content/en/glossary/terms/24>): »Languages spoken by Inuit comprise a number of dialects, some of which are not easily comprehensible by Inuit in other regions.« To menda pač pomeni, da Inuiti govorijo več narečno razčlenjenih jezikov. Toda nekaj vrstic višje piše: »Inuit are a circumpolar people, inhabiting regions in Russia, Alaska, Canada and Greenland, united by a common culture and language.« Paninuitizem? Projekt Obraz – ime (v angleščini Project Naming) je na <http://www.collectionscanada.gc.ca/inuit/020018-1200-f.html> zvito zgovoren in obenem molčeč glede razsežnosti inuitskega jezika: »L'inuktitut est la langue traditionnelle que parlent les Inuits dans l'Arctique. Parlé au Canada, au Groenland ainsi qu'en Alaska, l'inuktitut et ses nombreux dialectes sont utilisés d'une région à l'autre avec certaines variations.« O jupiščini na Aljaski pa nič.

Tisti Aljaščani in Sibirci, ki govorijo jupiško, se sami (še?) ne štejejo za Inuite, in tudi nimajo nič kaj dosti proti temu, da jih Neeskimi imenujejo Eskimi (prim., kdor se hoče včlanjati, <https://www.highbeam.com/reg/reg1.aspx?full=yes&origurl=/doc/1P1-93041206.html>²⁵). Najbrž vejo, da so Inuiti šele njihovi aljaški severni sosedi Inupiat, ki govorijo inupiak (inupiatun).²⁶ Prim. »Most Alaskans continue to

²⁴ Gl. op. 21.

²⁵ Namesto tega npr. <http://www.alaskan-malamutes.org/alaskan-malamutes-articles.htm>. Prim. na <http://tulugaq.wordpress.com/inuit-vs-eskimo/>: »My mom proudly referred to herself as Eskimo, and so do I.« Med duhovitimi v naboru razlogov zoper pregon besede *Eskim* je na <http://www.expansionistparty.org/Eskimo.html> v zvezi z njeno etimologijo (gl. op. 29) opomnilo, da je na Arktiki večji del leta, če ne skoz, plentano malo suhljadi in druge kurjave, zato bi morali biti Eskimi na zauživanje hrane surove celo ponosni, saj tudi Japoncev ni sram sušija in sašimija. — Med strokovnimi članki je antieskimistom zgodaj poskušala malo zategniti uzde analiza »The term 'Eskimo'« dveh Arktiko proučujočih Britancev, zemljepisca Terencea Armstronga in antropologa Hughja Brodyja v reviji *Polar Record* XIX/119 (1978), 177–80. Avtorja sta se pravilno zavzela za ohranitev izraza *Eskimo* v krovnem pomenu. Slabo pa sta presojala prevzemanje, kolikor sta mislila resno, da je treba količino citatnega še povečati. Če se *Inuit* uvaja zato, sta rekla, da bi kazali spoštovanje do eskimskega jezika, je treba enako spoštovati, torej rabiti, edninsko in dvojinsko obliko, *Inuk* in *Inuuk*, sicer postane *Inuit* lažnoangleška beseda in kot taka nič boljša od *Eskimo*; za napake kot *an Inuit from ... in an Inuit village* da lahko mirno rečemo, sta rekla, da izkazujejo nespoštovanje (če se pridevniški rabi ne moremo izogniti, uporabimo raje *Eskimo*). Dvojini sta se že v isti sapi odpovedala, češ da je angleško govoreči najbrž ne bodo zmogli spoštovati. Njun članek je načeloma dosegljiv po <http://journals.cambridge.org/action/displayIssue?jid=POL&volumeId=19&seriesId=0&issueId=119>.

²⁶ Gl. tudi opombi 2 in 12. Samopimenovanje ljudstva je *Iñupiat* (množina; od tod *inupiat(ski)*); dvojina je *Iñupiak*, ednina *Iñupiaq* (od tod *inupiak*, *inupiaški*). *Inupiatščina* in *inupiaščina* sta oblikoglasno ustrežnejši vsaka od svoje različice brez *j*. Tekmice, kot je *inupiaščina* na <http://www.verbix.com/languagenames/> ali http://www.slovarji.info/dictionaries/en_de_sl_dictionary_of_languages%28v.2%29.pdf (prim. »pripadnik plemena Inupiat« na <http://www.zurnal24.si/znanost-in-tehnologija/aljaski-lovci-se-bojijo-zascite-medveda-112058/clanek>), so branljive med drugim s tem, da imajo, gl. str. 136 in 150 na <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000861/086162E.pdf>, govori na Sewardovem polotoku (<http://llmap.org/languages/esk.html>) navaden *n*, nastale pa so gotovo brez tega zavedanja. V jezikih posrednikih namreč neodsevanje mehkega *ñ* prevladuje, vštevši angleščino in ruščino

accept the name »Eskimo,« particularly because »Inuit« refers only to the Inupiat of northern Alaska, the Inuit of Canada, and the Kalaallit of Greenland, and is not a word in the Yupik languages of Alaska and Siberia« (<http://www.uaf.edu/anlc/inuito-reskimo.html>²⁷). Najbrž vejo, kar piše na <http://info5501.ag5.mpi-sb.mpg.de:8080/topx/archive?link=Wikipedia-Lip6-2/9491.xml&style>²⁸: »Inuit is sometimes wrongly used as a synonym for Eskimo.« Najbrž vejo, da je »nepravičnih« imen narodov in ljudstev na svetu ko listja in trave, pa samo zato še niso psovke. (Kaj ko bi vsaj tisti Slovani, ki smo v EU, preimenovali Nemce, saj ja niso nemi?) Novodobna kanadsko-grenlandska (kanadsko-danska) in čedalje krepkeje že tudi EU-jevka gonja zoper besedo *Eskim* pa je še posebej nesmiselna, kolikor temelji ravno na predpostavki, da je *Esquimau* poniževalna beseda, ker da je prvotno, v krijskem, stepskoodžibvejskem ali kakem drugem algonkijanskem jeziku, pomenila 'jedec surovega mesa/rib'. Ta v slovarjih ustaljena etimologija naj bi bila danes sporna (<http://info5501.ag5.mpi-sb.mpg.de:8080/topx/archive?link=Wikipedia-Lip6-2/9491.xml&style>).²⁹ A tudi če je

(*Inupiat(un)/Inupiak* z var. *Īnu-* in *-aq*, redko *inyu-* gl. na <http://books.google.com/books?id=oSxB2s7Jp6QC&q=inyupiaq>, prim. *Inyupeat* na <http://www.language-archives.org/item/oai:anla.uaf.edu:IN970W1970>; »аляскинский инуит или инупиак« na <http://www.philology.ru/linguistics4/vakhtin-97c.htm> proti ustreznicama *инупиак* in *инупуак* za iztočnico *Inupiaq* na <http://www.translatorscafe.com/term/44573/15/364/> proti samo z *ю* »Другие .. стали прародителями .. эскимосов кьупик, инупиат, инупиак и юпик« na www.nps.gov/akso/beringia/beringia/library/IBABooklet_Russian.pdf, str. 8 = dia 9). Celo v španščini, ki ima sama *ñ*, se zdi *iñupiaq* redko (http://www.google.com/search?q=iñupiaq&hl=en&lr=lang_es&tbs=lr:lang_1es,bks:1). Hkrati gre za besedo, ki kakor veliko drugih eskimskih, zahteva, ne le v slovenščini, odgovor, ali ima upravičeno zev, prim. *inuit-inupjak* v madžarski knjigi <http://books.google.com/books?id=MO3jAAAAMAAJ&q=inupjak> in popravek oblike *inupiak* z *-iJa-* v srbsščini na <http://www.vokabular.org/forum/index.php?topic=1186.0;wap2>. Slovensko *inju-* predlagam po bolj standardizirani izvorni izreki, gl. http://www.alaskool.org/language/dictionaries/inupiaq/eskimo_writing_key.html ter pridvignjena *j* v »*iñupiaq* (pl. *iñupiat*)« na str. 239 v <http://revistas.ucm.es/ghi/05566533/articulos/REAA0404110237A.PDF> in *y* v »*iñupiaq* (pl. *iñupiat*)« na tudi sicer o demo- in glotonimih zelo obvestilni strani <http://books.google.com/books?id=kGWuMa6sRYsC&q=inyupiaq>. Z nje tudi zvemo, da Center za aljaške staroselščine svetuje rabiti *Inupiaq* nasproti *Inupiat*, in če mu pōjdimo Slovenci na roke, potem raje kot *injuptiščina* rabimo *injuptiščina*. Ta jezik je dokaj svojski med inuitskimi: ima vzvrnjena (retrofleksna) pripornika, podobna poljskima *ź/rz* in *sz*; delno je, v govorih na Sewardovem polotoku, ohranil praeskimski polglasnik (na Malem Diomedu imajo celo poln štirisamoglasniški sistem kakor v jupiških jezikih, tako da je 'voda' *emeq*, ne *imiq*); v kobuškem govoru malimiutuna sta *au* in *ua* sovpadla v *o* ter *ai* in *ia* v *e* ('čelo' in 'zamrznjeno meso', *qauq* in *quaq*, sta tu enakoglasnici); kaotično latinično pisavo je pomagal spravljati v red sam Eugene Nida ... (več v Kaplanovem prispevku v <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000861/086162e.pdf> od str. 131 dalje). *Uummarmiutun* v Kanadi politično vstevajo med inuvialuške govore, a je nastal s premikom Injuptiatov z Aljaske. Doma so živeli pod imenom Nunatamiut. Zaradi zredčenosti karibujev in ker je še zmeraj mogočna Družba Hudsonovega zaliva (današnja veleblagovnična korporacija Bay/Baie) povpraševala po krznu, so se selili v delto Mackenziejeve reke, kjer so evropske bolezni desetkale domačinske inuite Siglite tako učinkovito, da je siglitščina do 1980 veljala za izumrlo.

²⁷ Zdaj <http://www.uaf.edu/anlc/resources/>, odgrni *Inuit or Eskimo: Which name to use*.

²⁸ Ali npr. <http://tvwiki.tv/wiki/Eskimo>.

²⁹ Povezava napačna; gl. npr. <http://www.varioustopics.com/nirvana/1055509-sunshine-seas-5.html>. Nasprotovanja etimologiji o surovem mesu niso samo iz najnovjšega časa

prava, razumnemu ne more biti jasno, čemu bi zaradi nje, ko kaki hiperprozelitski novodobni vegetarijanci, uravnavali ene jezike po drugih s poljubno samovoljo.

(prim. Thalbitzerjevo na <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/aa.1950.52.4.02a00400/pdf>), zakaj ta etimologija je stara: nazaj gre najmanj do jezuitskega zgodovinarja Pierra François Xaviera de Charlevoixa in njegove 1744 izšle *Histoire et description générale de la Nouvelle France*, 3. zv., z *Journal historique d'un voyage fait par ordre du Roi dans l'Amérique septentrionale*, str. 178 (<http://books.google.com/books?id=XmpAAAAAcAAJ&q=Esquimantjic> ali <http://books.google.com/books?id=k28YAAAAAYAAJ&q=Esquimantfic>): »L'origine de leur nom n'est pa certaine; toutefois il y a bien de l'apparence qu'il vient du mot Abénaqui *E/quimantfic*, qui veut dire, Mangeur de Viande cruë. Les Eskimaux font en effet les feuls Sauvages, que nous connoiffions, qui mangent la Chair cruë, quoiqu'ils ayent auffi l'ufage de la faire cuire, ou fecher au Soleil. Il est encore certain que de tous les Peuples connus de l'Amérique, il n'en est point, qui remplisse mieux, que celui-ci, la premiere idée, que l'on a eue en Europe des Sauvages.« Iz naslednjega stoletja velja izmed sklicev na to mesto omeniti Prichardovega, ki kaže, da je meso medtem postalo riba (<http://books.google.com/books?id=aWluAAAAAYAAJ&q=eaters>; gl. tu tudi podobno neresnično etimologijo *Samojed* 'lososojed' in poišči *Samoyede* na http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/jsa_0037-9174_1898_num_2_1_3321?_Prescripts_Search_tabs1=standard&), in Bancroftovega (<http://books.google.com/books?id=vc4YAQAIAAAJ&q=qttimanti>), ki ga spremljajo drugi zabavni navedki (vse besedilo je na <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?view=image;id=mdp.39015017446116;size=150;page=root;seq=95;num=41>), od katerih eden pripisuje ribojedni etimon *Eskimantik* mohikanščini (tudi ta, kakor ab(e)naščina, je vzhodnoalgonkijanski jezik), eden pa Eskime dela za 'mijavkarje', izpeljujoč besedo iz francoske zveze *ceux qui miaulent* (<http://books.google.com/books?id=vc4YAQAIAAAJ&q=miaux>). Danes prevladuje ogrevanje za „Curtisovo“ etimologijo iz 1928. Slavni fotograf je v <http://books.google.com/books?id=yWZ9d5vV5sC&q=netter>, str. 158, opozoril, da albertski Pohostni Kriji – »the western Woods Cree of Alberta«, str. xi, ki so pred 18. stol. poseljevali južni polkrog Hudsonovega in Jamesovega zaliva in nato pritisnili proti zahodu (gl. zemljevid kanadskih jezikov http://www.ethnologue.com/show_map.asp?name=CA&seq=10) – imenujejo Eskima *Ayëskimëu* (menda z naglašema *ë*, ker stavi Curtis nanju ostrivca), v množini oz. kot skupno ime *Ayëskimiwük* (po Curtisovi preglednici, str. x, bi prek angleških glasovnih vrednosti lahko zapisa poslovenili kot *Ajeskimiwuk*, z *w* za glas "kakor v angleščini", a najbrž razokrožen, prim. <http://books.google.com/books?id=Q3cHAQAIAAAJ&q=w>, oziroma *Ajëskimëu*, a morda je preglednica nenatančna, in bi bil namesto *-u* boljši *-v* ali celo *-w*). Pod črto je Curtis dodal, da bi mogla biti etimologija s surovim mesom, medtem okrepljena z odžibvejskim *Ashkimeq*, napačna, češ da po razlagi njegovih dveh informantov *Ajeskimev* pomeni 'krpljeplet'. Makrojezik krijščina spada v krijsko-inujski kompleks osrednjealgonkijanskih jezikov; današnja mestišča Montanjejev in Naskapijev (ki jih pogosto oboje štejejo za inujske Indijance) ter atikameščine (*Atikamekw*) in nekaterih drugih v tej le opombi ali skoznjo omenjanih indijanščin so razvidna tudi s http://www.languagegeek.com/maps/que/languages_of_quebec.html. Utemeljevano etimologijo, po kateri *Eskimo* izhaja iz montanjejske oblike s pomenom kot pri Curtisovih informantih, na spletu popularizirajo Baragov slovar odžibvejščine omenjajoči prispevki, kot sta <http://www.yaelf.com/aueFAQ/mifeskimo.shtml> in <http://alt-usage-english.org/excerpts/fxeskimo.html>. Sam članek Ivesa Goddarda iz srede 1980-ih, ali pa vsaj neka njegova preoblika, pa morajo biti strani 5–7 <http://books.google.com/books?id=kGWuMa6sRYsC&pg=PA5> pod naslovom *Synonymy*. V njem specialist za algonkijanske in sploh alške jezike zavrača tako surovomesno podmeno – češ, jezikoslovno se z njo strinjajo samo odžibvejske oblike (citira jih med drugim iz Barage), ne more pa biti pravilna za domnevni montanjejski izvor besede *Eskimo* same –

Nerazločevanje med Eskimi in Inuiti³⁰ v slovenščini je značilno za neznanstveno publicistiko (vštevši poljudnoznanstvene leksikone, npr. že prva Sova) in delno za njene odvode na akademskih stolčkih. Objektivni razlogi govorijo v prid odgovoru

kakor tedaj sedem let staro podmeno Mailhoteve, strokovnjakinje za inujske Indijance (<http://www.tidespoint.com/books/thepeopleofsheshatshit.shtml>), ki je montanjejski etimon rekonstruirala v pomen 'tujejezičnež'. Eno od nasprotovanj obema novima podmenama gl. na <http://books.google.com/books?id=i-osjdNH3g8C&pg=PA21>. Zakaj Curtis v tovrstnih polemikah ne nastopa (ali pač?), mi je uganka. — À propos: Inuitov nima smisla imenovati *Inuj(c)i*, kakor nekatere ima, da bi jih (prim. »Za Eskime je menda pravilnejši izraz Inuiti (ali celo Inuji), če se ne motim«, http://sl.wikipedia.7val.com/wiki/Uporabniški_pogovor:Ziga/do_11.7.2005). *Inu(jec)* naj bo rezerviran za pripadnika ljudstva, govorečega križščini soroden algonkijski jezik inuajmunščino, ponekod znano kot *montagnais*, in angleško imenovanega *Innu* (prim. pod vplivom angleščine »v Innu Aimun jeziku, ki ga govori okoli 12.000 ljudi« na <http://pozitivnaenergija-inti.si/>). Koren v *Inu(jec)* ni soroden s korenem v *Inuit*, četudi prav tako pomeni človeka, Indijanca. Severni Inuji v nasprotju z južnimi, Montanjeji, imena Inu niso sprejeli in se samonazivajo Naskapi.

³⁰ Nerazločevanje je za kanček manj prizadelo izraza *Paleoeskim* in *Neoeskim* (toda prim. <http://www.craftkb.com/Uwe/Forum.aspx/metalworking/5688/Inuit-were-building-boats-in-Greenland-4000-years-ago>). Nadnju je zdaj zaščeval IPS, Inuitski pripolarni svet (*Inuit Circumpolar Council – ICC* [zadnji C sprva = *Conference*], *Инуитский Приполярный Совет*). Njegov novi stari izvršni svet je 29. IX. 2010 sprejel "Resolucijo 2010 – 01 o rabi izraza Inuit v znanosti in drugod", <http://inuitcircumpolar.com/files/uploads/icc-files/iccexccouncilresolutiononterminuit.pdf>. Jedrnata listina, v angl. brez preambule niti 40 besed, poziva "raziskovalne, znanstvene in druge skupnosti, naj v objavah izsledkov in drugih dokumentih uporabljajo izraz *Inuit* namesto *Eskim* in *Paleoinuit* namesto *Paleoeskim*". (Na novi inuitifikacijski naskok IPS-a se je kritično odzval – obudivši članek inuitske pisateljice Rachel Attitug Qitsualik, gl. npr. <http://www.aaanativearts.com/alaskan-natives/eskimo-vs-inuit.htm> – Gary na <http://talkingalaska.blogspot.com/2010/11/inuit-or-eskimo.html>, ki bo pač jezikoslovec G. Holton, direktor Arhiva aljaških staroselščin na fairbanški Aljaški univerzi.) Resolucija ne prinaša nobene strokovne argumentacije, razen če hoče kdo tja šteti ugotovitev, da v pozvanih skupnostih raba ni dosledna. A ta razlog spada bolj med tistih največ v preambuli (npr. da se "IPS in druge inuitske organizacije" mednarodno samoidentificirajo dosledno za inuitske), kjer IPS svoje zdajšnje ravnanje upravičuje s posledicami prejšnjega. Zgoljpolitičnost upravičil krona sklic na mednarodne konvencije, imenoma na Konvencijo št. 169 o domorodnih in plemenskih ljudstvih Mednarodne organizacije dela, člena 1(2) in 2(2b) (<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169>), in OZN-ino Deklaracijo o pravicah domorodnih ljudstev (<http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/en/drip.html>). IPS skratka izrecno nagovarja znanstvenike, vedoč, da vsi med njimi niso navdušeni nad to njeno zunanjo jezikovno politiko, dejanski naslovnik pa so vlade, državne uprave in drugi delilci denarja za raziskave. Za krmilom IPS-a je od junija 2010, ponovno po osmih letih, član njegovega izvršnega odbora od 1980, grenlandski politik Aqqaluk Lyngge, med 2005 in 2007 član Stalnega foruma za domorodske zadeve v OZN in soustanovitelj za odcepitev Grenlandije zavzemajoče se stranke Ljudska skupnost (Inuit Ataqatigiit), ki sta ji 2009 na volitvah v domači parlament zmanjkala samo dva sedeža do samooblasti. IPS je v dobrem in slabem poučen zgled novodobne mednarodne nevladne organizacije, ki obvlada politično formo z novorekom vred. V svojih stališčih do jezikovne realnosti ima – zlasti ko se ne izraža v ruščini, temveč Zahodu razumljivo(,) v angleščini – dikcijo podobno EU-govorancam o „jezikovni raznolikosti“, a obrnjeno v prid lastnim političnim ciljem. Za jezikovno raznoterost mu služi množina odnosnice (*Inuit languages*, http://inuitcircumpolar.com/index.php?ID=36&Lang=En&Parent_ID=36), prilastek pa je enteroinuitstven. Terminološki presuk v paninuitovanje je opravila konferenca

Draga Kladnika.³¹ Le čemu bi si odrezali, kar že dolgo imamo (*Eskim*), in nato politično neoporečni, vendar amputirani, uporabljali isto (*Inuit*) za dvoje (*Inuit1 = Inuit*, *Inuit2 = Eskim*)? Žal da to počnejo jeziki EU drug za drugim. Na <http://eurlex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=en,lv&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=102805:cs&page=&hwords=null> so poleg slovenščine še eskimovale latvijščina, nizozemščina, poljščina, slovaščina in polovično portugalščina (npr. *Šī direktīva attiecas tikai uz izstrādājumiem, kurus nav ieguvuši eskimosi tradicionālajās medībās*). Od teh sta do danes, sodeč po spletnih straneh <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2009-0118+0+DOC+XML+V0//NL> (in ustreznih drugojezičnih straneh) in [v Barrowu junija 1977; v svoji protofazi je IPS še paneskimoval: »We Eskimo are an international community sharing common language, culture, and a common land along the Arctic coast of Siberia, Alaska, Canada and Greenland. Although not a nation-state, as a people, we do constitute a nation« \(<http://inuitcircumpolar.com/section.php?ID=15&Lang=En&Nav=Section>; prim. Lynegejeve besede v intervjuju na \[http://findarticles.com/p/articles/mi_hb3120/is_2_80/ai_n29410161/?tag=content;coll:\]\(http://findarticles.com/p/articles/mi_hb3120/is_2_80/ai_n29410161/?tag=content;coll:\) »We are dealing with one nation, one language--the Inuit language«\). Točno stoletje pred barovsko konferenco je ameriški naravoslovec William Healey Dall v knjigi opisal ljudstva, ki jih karakterizira »their coastwise distribution« in jih je zato imenoval Orarijci, *Orarians*, latinsko *ora* 'kraj \(npr. vode\)', *orarius* 'pribrežen', razdelil pa tako, kakor je bil predlagal 1869 v Salemu na srečanju Ameriškega združenja za pospeševanje znanosti: na Aleute in Inuite, *the Innuit*. In za slednje pustil sopomenke kot *Eskimo* pod črto \(<http://www.archive.org/stream/tribesextremeno01dallgoog#page/n30/mode/2up/search/tuskis>; s Tuski so bili mišljeni azijski Eskimi med Anadirskim zalivom in rtom Srce kamen\).](http://</p>
</div>
<div data-bbox=)

³¹ V prvi četrtini leta 2009 se je po e-pošti pretresalo vprašanje stilnih in pomenskih razmerij *Eskim: Inuit*, s katerim so se slovenski prevajalci v institucijah EU obrnili na Službo Vlade RS za razvoj in evropske zadeve kot koordinatorko med njimi in strokovnjaki v Sloveniji. Prevajalec, ki je uporabil izraz *Eskim*, je svojo odločitev zgledno zagovarjal, med drugim z opozorilom, da bi lahko s prevedkom *Inuiti* v uredbi postalo trgovanje z izdelki iz tujljev izvzeto iz prepovedi samo za inuitsko podskupino, to pa bi lahko ob dejstvih, kakor npr. da Italija uvaža surove tjujenje kože za predelavo in prodajo na trgu Skupnosti tudi iz Rusije, naposled pripeljalo celo do razsojanja pred Sodiščem Evropskih skupnosti. Slovenistični strokovnjakinji v Sloveniji sta s pregledom korpusov Nova beseda in Fida ugotovili, da pogostost rabe *Eskimu*, ki da sicer nima slabšalne konotacije in v rabi prevladuje, pada in *Inuitu* raste, a sta končno odločitev prepustili Komisiji za standardizacijo zemljepisnih imen pri Vladi RS (ena morebitne odločitve za *Inuite* ne bi odklanjala, druga pa bi zanjo osebno glasovala, saj da niti v slovenskih niti v tujejezičnih korpusnih virih ni zasledila pomenske razlike med tekmicama). Mnenje KSZI je bilo, da so *Inuiti* podpomenska in da imamo ime *Eskimi* brez pridiha žaljivosti v veljavi 150 let (čemur lahko pritrdim z »Eskimi so ljudstvo na kraju severne Amerike« s strani 57 Oglejala keršanski čednosti v poduk in posnemanje, Celovec: Družtvo sv. Mohora, 1856, <http://www.dlib.si/v2/StreamFile.aspx?URN=URN:NBN:SI:DOC-UD8BL3N4&id=c86e1670-4d36-43ab-85e5-3a7b27fa63f9&type=PDF>). Ker se v projektni skupini za potrjevanje terminologije EU ogrevanje za *Inuite* kot sopomenko *Eskimov* ni povsem pogasilo, je zaprosila KSZI, naj za dokončni vnos izraza v bazo IATE (<http://iate.europa.eu/iatediff/SearchByQuery.do>) natančneje in z navedbo virov opiše podpomenskost, in dobila od sestavljalca mnenja, dr. Draga Kladnika, odgovor, da zamudna ekspertiza rezultata ne bo spremenila. Hkrati je SVREZ poslal Sektor za slovenski jezik za drugo mnenje. To mnenje, nespremenjeno, je nadčrtni del pričujočega natasa; kar je tu pod črto, pa je bilo dopisano za to objavo (spletne povezave so razen v nekaj primerih, kjer so povedano nadomeščene z enakovrednimi, v začetku aprila 2011 še delovale).

eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=en,lv&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,ga,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=476212:cs&page=1&hwords=inuit%7E obdržali pogum poleg slovenščine (domneva, da smo z Eskimi čisto sami samcati, ne drži!) le še poljščina in nizozemščina. Slednja takole: »**Eskimo**«: *autochtone bewoners van het Eskimogebied – d.w.z. de Arctische en subarctische gebieden waar de Eskimo's momenteel of traditioneel oorspronkelijke rechten en belangen hebben – die door de Eskimo's worden erkend als behorende tot hun volk. Omvat Inupiat, Yupik (Alaska), Inuit, Inuvialuit (Canada), Kalaallit (Groenland) en Yupik (Rusland)*). Preberite še enkrat, kdo tu koga kam šteje: Eskimi vse Eskime medse (tot hun volk 'k svojemu ljudstvu'). Ne Inuiti medse poleg sebe še vse druge (kakor v angleški verziji).

Namesto da se moramo pečati s politično neoporečnostjo, bi bilo za eskimščine treba izdelati podomačevalna pravila (za določene tipe lastnih in zlasti občnih imen), všteví oblikoslovno prilagoditev. Za ta del tudi pričujoče pisanje precej šepa. Treba je računati na močen vpliv posredovalnih jezikov (prim. v slovenskem prevodu na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2009-0118+0+DOC+XML+V0//SL> zapis *Yupik*, z ipsilonom in z véliko; če gre za ime ljudstva, je velika začetnica sicer v redu, prim. ibidem *Kalaallit*). Veliki angleško-slovenski slovar DZS (2005) ima *Inuktitut* prevedeno z *inuktitščina*³² (ne morda *inuktitutščina*). Domača naloga: zakaj in ali prav.

Prispelo novembra 2009
Received November 2009

Velemir Gjurin
Sektor za slovenski jezik, Ljubljana

³² Mogoče je zato *inuktitščina* tudi na <http://maps.google.com/support/bin/answer.py?hl=sl&answer=157005> (v družbi napačne *inupiakščine* in v nasprotju z *inuktitutščino* npr. na [http://www.slovarji.info/dictionaries/en_de_sl_dictionary_of_languages\(v.2\).pdf](http://www.slovarji.info/dictionaries/en_de_sl_dictionary_of_languages(v.2).pdf)). Na <http://www.zbirka.si/seznam-jezikov/> stoji *inuktitutščina*. Ta je lahko zgolj površnost, saj je narobe zapisana celo *grenladščina*, vendar tudi na http://sl.wikipedia.org/wiki/Uporabniški_pogovor:Ziga/do_11.7.2005 piše: »Mi imamo na seznamu jezikov nastavljen na inuktitutščino.« Ker nekaj vrstic više pišejo *inuktitut* (oziroma pomotno *inuktit*) in ker enako pišejo v več geslih, npr. v <http://sl.wikipedia.org/wiki/Danska>, naj nastavijo na *inuktitutščino*, kakor so npr. na *hetitščino*, saj pravil ne delajo izjeme kot *hrvaščina*. To nič ne de, da se v več jezikih opaznokrat nam. *inuktitut* ali poleg njega bere *inuktituk* (v neobičajnem pomenu 'eskimščina' npr. <http://books.google.com/books?id=d2WcIM6WaQC&q=inuktituk> z za Slovenijo iz drugih razlogov zanimivimi stranmi, mdr. o brezdržavnem narodu Istriotih, str. 813–18). Napačno obliko (in definicijo) ima dalje na <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/lasan-jana.pdf> *Inaktitut*, morda v zmotni veri, da ima *u* angleško glasovno vrednost kot v *putt*, in ne kot v *put*. Na forumih, všteví <http://www.finance.si/forumi/?m=898199>, ni nič manj kakor drugod v javnosti neomikano pisati o »skupnosti Inuitov, ki govorijo jezik Jupik«, ampak baje je takšno, lesenoželezno skupnost proučila antropologinja »iz Harvardske univerze« [sic, sic], ne s Harvardove, zato sodi velika začetnica tako rekoč v kontekst. Kakor rogovilasti »Yupik« na dia 58 na http://www2.arnes.si/~supftrob/JEZIK_IN_KULTura3.ppt.

